ISTORIA NEAMULUI ROMÂNESC

POVESTITĂ IN

ZECE ȘEZĂTORI

DE

MOȘ ANDREI GURĂBOGATĂ

(N. A. BOGDAN)

I. 36971/1937

Inchipuire cum s'a vânat zimbrul, de Bogdan Dragoş-Vodă, după care s'a întemeiat Moldova.

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

— Ehei, tinereilor şi tinerelelor!

Mulţi şi multe dintre voi, habar nu aveţi de cine a fost şi cine mai este încă, moşneagul cel cu chica pletoasă şi bărbucica creaţă şi sură, cu sprincenile groase ca lipitorile, de parcă's trase cu chişiţa, cea de încrestit ouăle roşii de Paşti, cu obrajii arşi de bătaia soarelui, dar rumeni încă şi presăraţi numai unde şi unde cu ceva sbârcituri subţiri, ca firul de păr, cu ochii căprii, vii şi strălucitori ca stelele printre nori, şi cu trupul nalt şi bine legat, ceva cam adus de spinare, — pe care multă vreme a purtat snopi şi saci grei, cu grâie şi ierburi şi vreascuri de toată mâna! C'apoi cine din cei mai

slăbuţi dintre noi nu l-au văzut de atâtea şi atâtea-ori pe Moş Andrei, scoborîndu-se cu paşi ca de popă, pe drumul cel răpede ce se lasă din susul dealului Bârnovei, pe unde e aşezat, din zile vechi

Biserica din Mânăstirea Hlincea zidită de Vasile Lupu-Vodă, pe la 1617...

sătişorul Hlincei şi cotuna Curăturilor, în mijlocul cărora stă, ca o mărturie a veacurilor trecute, sfântul lăcaş al *Mănăstirei Hlincea,* zidit cu aproape trei sute de ani în urmă, de vrednicul şi neîntrecutul întru dragoste de lege creştinească şi

românească, *Vasile, Voevodul Moldovei,* ce mai era poreclit şi *Lupu-Vodă!*

Şi apoi, şi totdeauna când se scobora el, dascălul Andrei, după leturghie, sau după toacă, eşind pe poarta dinspre valea Mânăstirei, cu paşi agale-agale, cu trăistuţa şi toiagul lui de corn, cu ceva merinde pentru drum, sau cu niscai ouă, pui de găină, câte o harşină *(halcă)* de costiţe afumate, sau alte lucruri de-ale mâncărei, apuca drumul spre Iaşi, departe numai de cât se vede cu ochiul de acolo, şi încă vro două-trei aruncături de băţ! Că se ducea el, pe când era încă „român verde ca steiarul" cum zice povestea cântecului, ca să'şi îngrijească de cele de lipsă a două tinere odrasle ale lui, pe care le dăduse la învăţătură în târg — pe când nici vorbă nu se pomenea de şcoli pe la sate — pe unul, ca de vre-o nouă ani, ce părea mai isteţ, şi mai deştept, la un sfinţit părinte Mateieş, dela biserica Sf. Neculai-cel-Domnesc, unde învăţau mulţi feciori de ţărani cântările psaltichiei şi bucoavna cea mare; iar pe al doilea, ceva mai bocciu la minte, ca de vre-o cincisprezece ani, la un meşter-lăcătuş neamţ, care să-l înveţe la lucrul fierăriilor trebuitoare pentru toată gospodăria omului de ţară; — întru cât în sat la dânsul, unde-şi făcuse viaţa Andrei, nu se afla aşezat din vremi mai de mult, niciun fierar, potcovar ori lăcătuş, care să ştie să lucreze barîm o balama pentru uşa omului, ca să nu bălălăiască în bătaia vântului şi în puterea iernei.

Acolo în Hlincea fusese născut şi crescut Andrei, din părinţi răzeşi, dar — cu răzăşia numai cât

a alerga de ici până colo câte-o vacă pe care o mușcă strechia, și avusese doar norocul ca de pe la vârsta de vr'o unsprezece ani, să fie luat subt mână, pentru ajutor și învățătură, de un bătrân călugăr dela acea Mânăstire, căruia îi zicea Ieronim, om cu frica lui D-zeu și voitor de bine pentru toată lumea, care văzându'l pe băiat cam deștept și harnic la ori ce treabă, se puse cu dinadinsul să'l învețe bucoavna *(carte)* și să-l dee și de ținut isonu la dascălul bisericei, care de asemenea era om al trebii și iubitor de învățătură, așa că, în puțină vreme de ani, Andrei prinse să cunoască nu numai a ceti orice buchi de pe orice carte, dar încă și a însemna câteceva, mai întâi pe nisip sau cu humă, apoi chiar pe hârtie; cât despre ison sau cântările de strană ale dascălului, Andrieș băiatul în doi-trei ani le apucă și le învățâ de istov, ba mai bine și mai cu glas curat și dulce chiar decât dascălul, care răgușise de mai multă vreme!

Ș'apoi s'a întâmplat odată așa, că desdeditineață, când veni Ieronim călugărul, într'o sfântă Duminecă, să slujească în biserică leturghia, iată că găsi în ușa bisericii pe baba Catinca, muierea dascălului, care începu a se văicăra și-a boci cât o ținea gura, că bărbatu-său ș'o trecut sufletul către Domnul în acea noapte și că a rămas văduvă și prăpădită de săracă ce era...

— Să-l ierte D-zeu! și pe tine Domnul să te întărească, — răspunde Călugărul, clipocind din ochi și făcându-și semnul crucei. Dar până ce om vedea ce-i de făcut cu tine, ce mă fac eu că

n'are cine ţine strana şi da răspunsurile la Sfânta Leturghie de astăzi?...

— Că habar să n'ai, sărut mâna Cuvioase Părinte!, — îndrăzni să zică deodată ucenicul Andrei, — ce se ţinea la dreapta babei, — că ţ'oi ţine eu toate răspunsurile taman la pont, — şi cântările le-oi face pe de-arostul, ca apa la vale şi mai ceva!

Şi aşa chiar s'a făcut treaba, cât cuprinse mare mirare pe călugărul Ieronim, când văzu pe băetanul ce-l slujea, cum se pricepu să-i fie de-ajutor, după tipic şi fără cea mai mică încurcătură, la întreaga Sfântă Leturghie ce-o desăvârşi în dimineaţa aceea...

Şi de-atunci doar, o viaţă de om întreagă, ucenicul Andrei, în cursul a peste şese zeci de ani, şi'a petrecut-o cu dăscălia, cu grijitura (curăţenia) sfântului locaş al mânăstirei, căci tot el făcea şi pe clisiarhul, că biserica săracă nu avea de unde plăti alţi slujitori... Şi'apoi, când i-a venit şi lui Andrei vremea de s'a însurat, şi i-a dat D-zeu şi câteva ploduri, pe care a căutat cât a putut să-i facă oameni ai trebei, — el nici o vreme din viaţa lui n'a lăsat să-i treacă fără de strădanie şi fără de folos; că a căutat oricând să înveţe cât mai mult şi cât mai bine, fie din auzite, fie din cetire a cărţilor şi tipăriturilor ce putea din-când-în-când să le capete la mână, dela alţi mai cuprinşi *(mai cu dare de mână)* de prin împrejurimi, ce veneau de se închinau la acea sfântă mânăstire; apoi mai ţinea cislă *(sfat)* din când în când cu săteni de-ai lui şi de prin împrejurimi, apoi la clacă sau la cumătrii, la jocuri

ori la nunți, el era cu gura mai deschisă și cu vorbe mai de duh și mai cu haz, că cetea chiar și de prin gazeturi dela târg, așa că se bătea tinerimea, — ba și cei mai slăbuți, care de care să-l asculte la ce spune sau ce cetește el, căci totul ce vorbea, de folos sau de haz le era...

Ș'a făcut toată viața ca dascăl, afară de patru anișori în care făcu armata la pojărnicie, dar și ca bun gospodar și muncitor de pământ. Și unde popăsea el, nu i se mai ura nimănui de dânsul, că multe și frumoase lucruri mai știa și mai căuta să învețe pe toți câți îl ascultau. Iar când puterile începură a-l părăsi, și vremurile se mai schimbară, el făcu loc altui dascăl mai tânăr la strana la care își făcuse viața, și se mulțămea doar numai la serbători alese să se mai ducă pe acolo și să mai ție câte-un ison, cât îl îngăduia gâtlejul lui cam scorojit. — Dar nu lipsea nici odată, mai ales în vremea strânsului ș'a treeratului, să cheme și s'adune pe oricine cunoștea dintr'ai lui, la câte-o clacă ori șezătoare, spre a le povesti totdeauna câte ceva din tot ceea ce învățase, cetise sau oblicise *(auzise)* în viața lui întreagă de gospodar și om al trebii, tot lucruri frumoase, cu rost și cu haz, așa că toți sătenii lui îi dăduse porecla de *gură-bogată,* — și numele lui *Moș Andrei Gurăbogată* ajunse răpede cunoscut și în toate împrejurimile din întregul județ al Ieșului, ba încă și până'n alte județe încunjurătoare.

Și iaca așa, adesea ori, fie vară, fie iarnă, Moș Andrei nu obosea niciodată să se întrunească, ori la el acasă, ori la altă casă, cu cunoscuții ori prietenii

săi săteni, şi să se puie la taclale şi la znoave ori braşoave, până ce'ncepea să'l doară fălcile de atâta vorbărie....

*

Şi dintre toate cele spuse de Moş Andrei, toată lumea folosea şi la bine se desprindea! Dar mai desamă decât toate poveştile cu lei-paralei, cu împăraţi şi crai, cu zâne şi cu leliţi sprinteioare, ceea ce prindea mai la inimă, şi se aşeza mai plăcut la suflet, erau poveştile cele despre începutul şi dăinuitul Neamului nostru Românesc, pe care le deprinse moşul şi din auzite şi din multe cărţi bune şi frumoase, şi pe care el căta să le tie minte şi să le tălmăcească la alţii, pe înţelesul şi folosul tuturor, aşa după-cum le veţi ceti şi dumneavoastră, care aveţi cartea asta în mână.

Că nu era zi de clacă, ori de robot prin câmpie, când se adunau cea mai mare parte din locuitori, tineri şi bătrâni, femei, copilandri, ba chiar şi cei întâmplaţi a veni cu orice treabă de prin vecini — ori că se făcea vre-o cumătrie, ori logodnă, ori prin sfintele sărbători bisericeşti, — ba chiar şi pe la hramuri şi hiritisiri felurite, — la o odihnă după joc, la o gustare de nişte alivenci *(mălai moldovenesc cu smântână şi verdeţuri, copt la cuptor)*, vărzare sau plăcinte cu poalele în brâu, — în care moş Andrei să nu caute să facă cerc în jurul lui, şi să se puie la taclale şi la povestiri de tot felul, — dar din care cele mai de seamă erau întotdeauna poveştile despre neamul nostru la cari îşi aţinteau auzul

toți și toate, cu mic și mare, tăcând fiecare chitic, ca să nu prăpădească nici o slovă din cele ce vorbea moșneagul!

Și iaca așa:

1

Cum s'a fiinţat şi cum a dăinuit Neamul nostru Românesc.

Ţara Daciei. — Luptele dintre Daci şi Romani. — Riga (Regele) Decebal şi Impăratul Traian. — Infiriparea ţărilor româneşti: Transilvania, Moldova, Muntenia, Oltenia, Banatul, Bucovina şi Basarabia. — Imperiul Româno-Bulgar.

— Fost-a-fost pe când a fost, că de n'ar fi fost nu s'ar povesti, şi multe lucruri bune şi frumoase n'am şti şi n'am grăi!

Aşa'şi începe Moş Andrei spusul pătărăniilor lui, din cele multe şi fără sfârşit câte le mai ştie, ce-i ies din gură ca nişte salbe de aur, când, aşezat pe scăunaşul lui cu trei picioare, lângă colţul vetrii, sau unde l'a apucat vremea, trage la fumuri din ciubeica-i de lulea afumată, şi'şi netezeşte dincând-în-când barba lui argintie, ori pletele-i ninse, ce-i atârnă pe umeri.

Dar din toate ce le spune, fiecare cu şartul *(rostul)* lor, nici unele nu-s mai frumoase şi mai plăcut ascultate, de toată cimotia şi sătenii lui, ca poveştile despre dăinuitul neamului, poveşti pe care le-a auzit, pe unele, le-a citit pe altele,

câtă vreme a fost el dascăl la biserica satului, ba într'o vreme de ani și vatav la boierul moșiei; și că numai acu, când cei vre-o optzeci și ceva de ani ce-i poartă în spate, nu-i mai îngăduie să facă slujbă, se dă biet Moșul, poreclit de toți ai lui „Gură-bogată", mai mult la voroavă, decât la treabă.

Și nu se lasă multă vreme rugat, când cineva îi cere să spuie de ale lui, și nu-i obosește limba în gură, de-ar toca la povești chiar nopticica întreagă.

— Și iaca așa, feții mei, începe el, tușind de două-trei ori, ca să'și deștirească *(dreagă)* glasul: Iaca așa se începe povestea întemeierii neamului nostru, care trăiește de multă vreme, de pe vremea chiar când călca pe pământ prealuminatul nostru Domn Iisus-Hristos, care pentru noi toți s'a jertfit ș'a murit chinuit pe cruce!

Ci-că pământurile, care le locuim noi toți cei ce grăim românește ori moldovenește, din vechime mare se numeau Dacia, și erau locuite de niște oameni nu tocmai învățați, dar voinici, dârji, buni meșteșugari și minunați războinici; și se numiau și ei Daci, după numele țării lor. Li se mai spuneau lor și altfel după alte nații, ca Geți, Traci, Iasigi, Cumani și alte multe nume, după părțile de pământ din care venise, sau pe cari se așezară, dar toți erau mai tot dintr'o obârșie și numai vremurile și nevoile îi despărțeau și-i învrăjmășiau, chiar între dânșii uneori.

Câtă vreme or fi stăpânit ei liniștiți pământurile acestea și ce-or fi durat în ele, ca cetăți,

Decebal
Regele Daciei.

târguri, sate, așezăminte pe alocurea, nu voi ști bine spune, dar ceea ce se știe este că, dela o vreme, Dacii avuseră multe lupte cu alte nații din împrejurul țării lor, — dar mai ales cu Latinii, cărora li se zicea și Romani, cari veneau din pământul blagoslovit de Dumnezeu, căruia i se zice azi Italia.

S'au războit așa ei sute de ani; și la urma urmei *Impăratul Traian al Romanilor,* după un război crâncen ce a purtat, a îngenunchiat cu totul pe *Riga Decebal al Dacilor,* așa că acesta, de mare scârbă și rușine, și-a răpus singur zilele, închizându-se într'o cetate de-a lui, iar poporul Dac s'a închinat cu totul celui Roman. S'au făcut atuncea așa de mare vărsare de sânge dintr'o parte și din alta, că zăceau morții și răniții ca turmele de oi pe câmpuri și prin șanțuri, și nu mai ajungeau nici pânze să se lege rănile celor ce erau tăiați sau împunși de săgeți, așa încât însuși Impăratul Traian ș'a dat toate cămeșile și albiturile lui ca să le rupă și să se lege cu ele rănile ostașilor săi.

In urma acestui războiu grozav, pustiindu-se mult unele locuri, poruncit-a Traian să se aducă din țara lui Italia, mulți oameni, muncitori de pământ, meșteșugari și chiar și unii învățați, împreună cu neamurile lor, cari s'au așezat, cu căței, cu purcel, în târgurile și cetățile Dacilor, și s'au amestecat cu dânșii și s'au încuscrit apoi — vrând-nevrând — așa că mai trecând o vreme de ani, au început a trăi mai în tihnă, și din neamuri în neamuri, au prăsit și ființat pe pământurile ace-

Traian
Impăratul Romanilor

stea, pe cari le locuim astăzi, un neam, voinic, mândru, priceput la toate trebile, harnic la muncă — ca și la bătaie — dar bun și drept la suflet și cu frica lui Dumnezeu, — neamul nostru Românesc, așezat pe mai multe meleaguri, văi, munți, margini de ape, luând fiecare așezare și câte un nume deosebit, cum suntem noi *Moldovenii,* alții s'au numit *Munteni, Olteni, Transilvăneni, Bănățeni, Bucovineni, Basarabeni,* — dar cari toți la un loc suntem buni și *vrednici Români.*

Atunci pământurile aceste, pe cari ne aflăm noi astăzi, s'au pus sub stăpânirea unor Căpitenii Romane, care'și aveau scaunul cel mai de samă într'o cetate numită Sarmisegetuza, pe locul unde este astăzi Grădiștea din Ardeal. Țara întreagă s'a împărțit în câteva provincii, comandate de generali Romani, așa că părțile transilvănene se numeau Dacia superioară, adecă de sus, iar pe unde-i astăzi Moldova și Muntenia se numea Dacia inferioară, adică Dacia-de-jos, iar dincolo de Dunăre, pe unde-i azi Bulgaria, pământul era sub stăpânirea Romanilor și se numea Moesia superioară, Moesia inferioară și Sciția minoră (adică Sciția mică, ținutul unde-i zice acuma Dobrogea).

Aceasta a fost cam după un veac-două după înălțarea la ceruri a Domnului nostru Iisus-Hristos.

După aceia încă câteva veacuri — cam întunecate și grele de trai, — a îndurat neamul nostru Românesc, luptând iar de multe ori, cu mari vărsări de sânge, ca să-și păzească moșiile și gospodăriile de alte felurite neamuri varvare *(barbare)* și

răpitoare, ce deseori au mai năvălit tot dinspre miazănoapte a lumei, ca puhoaiele pe pământurile noastre, ca să prade şi să nimicească pe bunii noştri răs-străbunici!

Dar a fost scris în cartea cea mare a bunului Dumnezeu, că neamul nostru să nu piară, şi nici un val, nici o furtună, nici un pârjol sau potop din câte au trecut peste dânsul în veacurile strecurate, să nu-l clintească şi să nu-l prăpădească din ocina şi moşia lui. Ba din potrivă, că locuitorii de pe aici, mână în mână şi suflet în suflet, s'au apucat de au durat sate, târguri, palate, case şi cetăţi nouă, pentru a se apăra pe viitor de alte năvăliri a varvarilor. Ei au căutat să se lumineze şi să li se îmbunătăţească soarta, alegând Voivozi voinici, deştepţi mândri şi înfiinţând crăii *(state de sine stătătoare)* deosebite, prin unele părţi ale largului pământ ce-l stăpâneau, făcând să înflorească din-ce-în-ce mai mult starea urmaşilor celor aduşi în Dacia de Traian Impăratul.

Dădu Dumnezeu că după mai bine de trei veacuri dela Hristos, marele Impărat Constantin al Bizanţului, de pe unde-i acu ţara Turcilor, văzând cât sufere şi sunt mereu ameninţaţi locuitorii Daciei, trimise el multe din oştile lui, cari alungară pe toţi năvălitorii, făcând şi cetăţi multe de apărare împotriva duşmanilor, ce tot curgeau pe aici ca puhoiul, mai ales pe lângă Dunăre. Nenumărate alte neamuri străine, ca Avarii, Goţii, Ostrogoţii, Tătarii, Hunii, Longobarzii şi alte multe, veneau ahotnice *(lacome, dornice)* de pradă, ca un bi-

ciu al lui Dumnezeu, și ucideau și pârjoleau tot ce găseau mai bun în calea lor, din munca și averea celor băștinași.

Tot pe atunci au mai venit prin pământurile acestea și unii apostoli și ucenici de-ai Domnului și Mântuitorului nostru Iisus-Hristos, și după învățăturile și pildele lor, începu a se creștina tot norodul, ba până și mulți varvari ce rămăsese pe unde și unde printre noi, începură a se lumina și ei cu sfântul botez creștinesc.

Trecut-au așa vr'o alte șapte veacuri, în frământări și lupte de tot felul, când, asupra pământului nostru mai veni alt soi de varvari, numiți Bulgari, cari cu număr mare, fiind și ei vânjoși și cruzi, cuprinse o mare parte din țara Daciei, și făcură așa ca Românii să fie siliți să se întovărășească cu dânșii și să facă împreună o mare țară nouă, până și peste Dunărea, care se numi *Imperiul Româno-Bulgar,* peste care au domnit mai mulți Impărați, când Români, când Bulgari, precum au fost Boris, Ioanițiu, Simion, Petru, David, Asan și alții.

Așa au dus-o strămoșii noștri vreme îndelungată, — în care avură de luptat cu alte năvăliri, ca acele ale Pecenegilor, Ungurilor, Slavilor, Tătarilor și altele.

Dar cei ce s'au încleștat mai tare de pământul românesc în vremea asta, fură mai ales Ungurii, cu care Românii trebuiră, de voie de nevoie, să se înțeleagă, cu toate necazurile ce le făceau necontenit.

S'a întâmplat apoi, că la o vreme au năvălit

în Europa şi păgânii de Turci, cari au sfărmat Impărăţia Româno-Bulgară, şi au cuprins mare parte din pământurile ei de dincolo de Dunăre. Şi aşa, când dintr'o parte, când din alta, neamul nostru a dus-o tot într'o pacoste şi jelanie mare, mai ales că într'o vreme Ungurii ajunse să aibă mai mare putere, să-şi facă Crăiie pe numele lor, cu Rigă, din naţia lor, care să domnească peste o mare parte din pământul acesta strămoşesc. Insă nici ai noştri nu s'au lăsat de tot supuşi, că s'a îndurat Dumnezeu de a luminat pe câţiva Voivozi inimoşi dintr'ai noştri, ca să puie piciorul mai zdravăn pe unele părţi din pământul ista şi să întemeieze ei unele ţărişoare mai restrânse, dar în care să se poată mai bine apăra şi vieţui omeneşte; aşa că prin veacurile al 13-lea şi al 14-lea de după Domnul nostru Iisus-Hristos, să întemeeze Voivodatele *Moldovei, Sepeniţului, Olteniei, Bârladului, Vrancei* şi *Munteniei,* unde Românaşii noştri se cercuiră mai puternic, şi dela o vreme nu mai vrură să cunoască stăpânirea ungurească, şi nici de varvarii dela miazănoapte nu mai avură aşa frică, căci ştiuse a le ţine piept şi a-i înfrunta în orice prilej.

Dar despre ce-a mai fost după aceia dragii mei copii, voi mai povesti eu în altă seară, că acum cam bâjbăie Simion pe la ochi, iar în poiată *(coteţul de păsări)* a început a cânta cucurigu!

II

Intemeerea Voivodatului Moldovei de către Bogdan-Dragoş, cel dintâi Domnitor al acestei ţări şi urmaşii săi: Alexandru cel Bun, Ştefan cel Mare şi Sfânt — şi cântecul lui Ştefan-Vodă.

Afară şuera viscorniţa de clănţăneau şi tremurau până şi câinii din coteţe, hăuleau lupii prin pădure, iar pe care românaş îl prindea nevoia pe drum, îi făcea numai decât lumânărele prin musteţi şi barbă, şi'l împingea crivăţul de spinare spre bordeiul lui, sau al vecinilor, mai ales pe la înserat, aşa că mulţi îşi lăsară treburile din ţarină sau de pe aiurea şi se îngrămădiră mai ales la căsuţa tupilată a lui Moş Andrei, ce era la margine de drum, unde ştiau c'o să audă multe vorbe bune şi frumoase, ba să şi guste din-când-în-când câte o ulcică de vinişor acriu, de care-şi păstra bătrânul câte o polobocică *(butoiaş)*, în afară de cela ce-l vindea în toamnă la câte un negustor din târg.

Şi îngrămădiţi vreo opt sau nouă din rudeniile şi megieşii *(vecinii)* lui Moş Andrei, în jurul lui şi aproape de vatra în care trosnea şi scânteia un maldăr de vreascuri, fiecare aştepta să asculte cu multă smerenie urmarea povestei ce-o începuse săptămâna trecută.

Bogdan-Dragoș
Intemeietorul Principatului Moldovei.

— Și iacă așa, după cum vă spusei, — porni a povesti iar moșneguțul, — s'a întemeiat neamul nostru românesc; dar greutăți și pacoste din partea veneticilor și străinilor apăsau pe toți și nu le dădea oamenilor pas să-și vadă de treabă, de avutul lor, de copilașii și femeile lor, că în toate erau dese ori supărați și obijduiți. Că după vr'o treisprezece veacuri dela Domnul nostru Iisus-Hristos, o parte bună din românașii, cari trăiau în părțile Maramureșului, povățuiți de un tânăr Voevod, *Bogdan,* căruia unii îi mai ziceau și *Dragoș,* o luară razna peste o parte din munții Carpați, cu călărime și merinde pe mai multă vreme, — că auzise din oameni călători, că pe unde curg râurile mari, numite Siretul, Prutul, Nistrul, și altele mai mici, ar fi pământuri bune, negre, roditoare, vânat și pescărie multă și locuitori puțini, așa că le-ar prii, după cum socotiră ei, să se așeze mai îndemănatic acolo, decât sub vecinica cicăleală și rășluială *(prădăciune)* a Ungurilor, ce pusese stăpânire peste vechile lor așezări.

— Dar ia'n mai gustați câte-o țâră din ist ulcior, vorbi și baba de casă Irina, că v'a da mai multă vlagă și la povestit și la ascultat, feții mei!

Și după ce turnă și împărți fiecăruia câte o bună sorbitură în ulcele curate, și câte o hreancă *(bucată)* de mălăieș dulce și rumăn, Moș Andrei își șterse bine mustața-i argintie, tuși sănătos, ca să-și dreagă gușterul, și le vorbi iar iaca așa:

— După cum vă spui, mulțime mare de românași de-a noștri porni tot înspre răsăritul soare-

Alexandru cel Bun
Domnitorul Moldovei

lui; trecu mai multe ape, dealuri și munți, după cârmuirea Voivodului Bogdan, om chipeș, priceput, voinic și îndrăzneț, și ajungând lângă o apă răpede și limpede, iată că dintr'o dumbravă tânără vede ieșind o dihanie mare, ce sămăna și a bou și a bivol, — dar că nu era nici bou nici bivol; că era ca o fiară sălbatică și fioroasă, cu capul mare, încornorat și cu pieptul mult mai crescut de cum sunt boii ori bivolii, pe care băștinașii de pe acolo îl numesc unii *bour,* alții *zimbru.*

Lui Bogdan-Voivodul îi veni pofta să-și măsoare puterea cu dihania aceea; și dând pinteni zdravăn roibului de sub dânsul, se repezi cu sulița spre el în goană.

Se încinse îndată lupta abraşă *(crâncenă)* între om și fiară, și multe împunseturi îi dădu Bogdan boului aceluia, ba mai ajută și cu buzduganul ce-l avea la îndemână; dar fiara, deși îngenunchia dincând-în-când, nu se da doborîtă. Atunci, se apropie de el câțiva românași ce rămăsese mai în urmă din goană; — dar n'apucă bine să lovească și ei în fiară, că o cățea mare a Voivodului, pe care o chemau *Molda,* se aruncă dintr'un salt drept în fruntea bourului, și-și înfipse așa de adânc colții în botul lui, că-l făcu să îngenunche cu totul și să se prăvale pe malul apei, de unde apoi, zvârcolindu-se, se rostogoli cu totul în râu, — dar trase cu dânsul și pe cățea. Pe amândoi îi acoperi valul apei, și-i înecă de istov.

Bogdan descălecă și-și puse oamenii să caute și

vita şi căţeaua lui, pe care o drăgostea mult şi ar fi dat nu ştiu ce ca să n'o prăpădească.

Dar în zadar fu toată căutarea şi străduinţa oamenilor, că nici bourul, nici căţeaua nu s'au mai găsit.

Atunci Voivodul, lăcrămând de supărare, a zis tovarăşilor lui: „In amintirea dragei mele căţele Molda, tot pământul pe care ne aflăm să se numească de azi înainte *Moldova!*". Şi aşa s'o urmat apoi, şi de atuncea ţara aceasta s'a numit pentru vecie Moldova.

S'au făcut pe urmă pe acolo Curţi Domneşti şi s'a întins stăpânirea ţărei din Carpaţi până la Dunăre şi până la Nistru, ba chiar şi până la un capăt din Marea-Neagră şi au prins aşezări bune românaşii noştri, cât a trăit şi stăpânit Bogdan Voevodul. Dar după ce l-a iertat Dumnezeu, în scaunul Moldovei au urmat alţi voevozi, scoborători din seminţia lui Bogdan — şi mai buni şi mai aşa, cum a dat Dumnezeu, până ce a luat stăpânirea un Voivod *Alexandru*, pe care tot poporul, pentru faptele lui bune şi înţelepte, l'au poreclit: *Cel Bun*. Că bine ştia el să judece şi să împartă fiecărui ceea ce cu dreptul i se cuvinea şi multe curţi şi aşezăminte şi alte lucruri bune a făcut el pentru ţara lui scumpă, Moldova, în care domni peste 30 de ani. Ba încă mare cinste avu Alexandru cel Bun dela Impărăţii mari, cari i-au trimis toiag aurit şi alte hrisoave şi daruri mari împărăteşti.

— Frumoasă ţi-i povestea, întrerupse iarăşi băbuţa Irina, dar ştii că mâne îi ziua Sfintei Var-

vare, cum o chema pe mama ta, fârtate Andrei, și deaceia m'am gândit să coc câteva plăcinte cu poalele'n brâu, să fie pentru noi și să dau și la megieși și nevoiești. Ia luați și mneavoastră câte una, de-o gustare, că sunt de ajuns pentru toată lumea.

— Să trăiești! mătușă Irină, că la bună vreme ți-i pomana. D-zeu s'o ierte pe Varvara, că bună femeie era și ea cât trăia și la multă calicime *(sărăcime)*, pomeni dădea!

După ce toți cei de față mestecară câte o plăcintă, bine tăvălită prin smântână proaspătă, Moș Andrei își spălă iarăși gâtlejul cu o ulcică de vin acrișor, și urmă cu povestea lui iaca așa:

— Nu-i vorbă, multă pacoste, vărsări de sânge și alte angării au trecut peste capetele bieților locuitori ai Moldovei, — căci s'au întâmplat și Voevozi răi din fire, jacași și buclucași, dar s'a milostivit iarăși D-zeu și s'a suit în scaun unul, căru-i zicea *Ștefan*, și pe care, pentru faptele lui bune și de viteție, i-au zis moldovenii *Ștefan cel Mare și cel Sfânt*. Că el a curățit deseori țara de năvălirea tătarilor, păgânilor, ungurilor, leșilor, turcilor și altor varvari, ș'a clădit de isnoavă peste 40 de biserici, în vreme de vr'o 44 de ani, cât a domnit peste Moldova întreagă.

S'a bătut la târgul Baia, ș'a biruit pe unguri, — după care a stricat multe orașe săcuiești, ș'a luat pradă de războiu mare, iar Riga ungurilor, Matei Corvinul, ca să scape de mânia lui Ștefan, a dat Moldovei două cetăți de-ale lui, Ciceiul și Cetatea de Baltă.

A voit apoi Ştefan să unească ţara Moldovei cu ţara Munteniei, sub un singur stăpân, — că tot români stăteau şi în una şi în alta; şi pentru asta a purces cu oşti în potriva lui Radu cel Frumos, Domnul Munteniei, şi la bătut. Dar nu ş'a putut ajunge ţinta, că năvăliră turcii în ajutorul muntenilor. Dar şi pe turcii aceia, cu paşa lor cel mare, Suliman, cu tot, îi potopi în bătaie Ştefan cel Mare la Racova, din judeţul Vasluiului.

La Războieni altă bătălie mare se făcu cu turcii, tătarii şi muntenii, şi fu aşa de cruntă lupta, că mii şi mii de oameni şi dintr'o parte şi din alta, periră şi umplură toată valea, — iar mai târziu rămânând numai oasele albe din cei căzuţi, că hoiturile lor le mâncase corbii şi fiarele din păduri, se dete numele câmpului acela *Valea-Albă*.

Tot atunci se spune că Ştefan, fiind rănit tare de duşmani, ar fi vrut să intre şi să se odihnească puţin în Cetatea-Neamţului, şi ca să se apere de acolo de duşman, — dar nu l'a lăsat mamă-sa, care-i zise, că un viteaz Domn ca dânsul nu trebuie să se ascundă, ca bătrânii, neputincioşii şi muerile, în cetate, — ci să lupte în loc deschis şi să înfrunte hoardele duşmane. Aşa şi făcu Ştefan şi porni din nou la bătaie, şi goni cu mare izbândă pe turci, aruncându-i mai pe toţi în Dunăre.

Alte lupte mai avu Ştefan cel Mare la *Şcheea*, cu ungurii, unde peri chiar calul de sub dânsul, — dar repede luă alt cal şi urmă lupta înainte, învingând pe duşmani, şi în *Codrul Cosminului*, unde se luptă şi dovedi pe Leşi, iar la o altă bă-

tălie ce o avu tot cu leșii, în ținutul Botoșenilor, ca să-i umilească și pedepsească mai mult și să-i învețe minte, ca să nu mai încerce a călca pământul Moldovei, puse să se înjuge la pluguri toți leșii prinși, cu care ară o câmpie întinsă, apoi o sămănă cu ghindă, iar după ce crescură ștejarii mari, numi acel loc „Dumbrava-Roșie", căci roșu se făcuse tot pământul acela de sângele dușmănesc.

Dintre bisericele cele mai însemnate ce zidit-a Ștefan cel Mare și Sfânt, în tot cuprinsul Moldovei, vrednică de văzut este mai ales acea închinată Sfântului Neculai, pe care o clădi lângă Curtea-Domnească din Iași, care mai târziu se făcu Capitala Moldovei, și care dăinuiește și astăzi, frumoasă și împodobită cum era și pe vremea lui Ștefan.

Când apoi i se împlini veleatul vieței, bătrânul mare Domnitor al Moldovei lăsă în locu'i, în scaunul țărei, pe fiul său Bogdan-Voevod, ce-i mai zicea lumea și Incrucișatul, că se uita cu un ochiu mai înlături, și căruia îi spuse că, să nu se încreadă în vecinii cu cari se hărțuise toată viața, ci mai bine să facă înțelegere cu Sultanul, Impăratul Turcilor, căruia să-i deie câte un bacșiș în fiecare an, pentru ca la nevoie să deie ajutor Moldovenilor împotriva altor dușmani din marginile țărei, ce s'ar năpusti asupra lor, că cel puțin Turcii țin mai mult la cuvântul lor, decât vecinii Ruși, Unguri, Leși și alții deasemenea.

Ştefan cel Mare şi Sfînt
Domnitorul Moldovei.

Dar ia să vă cânt și un cântec pe care'l făcu oamenii lui credincioși și'l cântă până și astăzi moldovenii toți dela olaltă.

Ascultați:

Ștefan, Ștefan, Domn cel Mare,
Samăn pe lume nu are
Decât numai mândrul soare!

Ștefan, Ștefan, Domn cel Mare
La Suceava cuibu-și are
Și din el adesea sare!

Ștefan, Ștefan, Domn cel Mare
Pune pieptul la hotare;
Ca un zid de apărare.

Ștefan, Ștefan, Domn cel Mare
Bate oardele tătare,
Și Turcii pe zmei călare!

Ștefan, Ștefan, Domn cel Mare
Bate Leși fără cruțare,
Și Unguri fără 'ncetare!

Ștefan, Ștefan, Domn cel Mare
Are o țară mică tare:
Țara-i mică, țara-i tare!
De stă lumea la mirare.

*

Dupăce mântui Moș Andrei cântecul, mai căută în fundul ulcelei, mai suge câteva picături de vinișor ce mai rămăsese acolo, și apoi zice celor din jurul lui:

— Opaițele noastre au început a se stinge, că s'a mântuit seul din ele. Să mai lăsăm de aici po-

vestea asta, care-i lungă încă, şi frumoasă, şi să ne căutăm de somn, că mâni avem de pornit la târg de dimineaţă, cu ceva merinde de vânzare şi alte lucruri de cumpărat, şi dac'a da Domnul să ne mai strângem aicea pe cea săptămână, voi mai spune eu multe şi mărunte, despre mai marii noştri şi despre sfintele locuri pe care sălăşluim noi, iştia de-o lege ş'un neam cu Ştefan-Vodă cel Bun, cel Mare şi cel Sfânt.

III

Cum s'a luminat norodul nostru prin carte şi legiuiri bune. Domnia lui Ion-Vodă cel Cumplit, a lui Vasile Lupu-Vodă şi a multor altor chiar străini de neam

De sfintele sărbători ale Naşterii-Domnului, crivăţul se înăspri amarnic, omătul se aşezase de trei palme, şi cu silă mare abia mai răzbătea lumea prin sat, dela un megieş la altul, — sau, de grea nevoie şi până la crâşma lui Tanase Giubeliu, care vindea de toate ce trebuie în casa omului, pe lângă strânsura lui din vară şi din toamnă.

Moş Andrei de astădată nu mai stătea dinaintea vetrei, ca să scormoniască cu vătrarul în cele vreascuri, ce trosneau într'una, ca sufletele dracilor în cazanul cu smoală, — ci se aşezase cam turceşte, cu picioarele sub dânsul, pe un lăicer *(covor)* gros întins pe cuptor, iar rubedeniile celelalte ale lui şi prietenii sau gospodarii din sat, stăteau zgribuliţi care pe laiţe, care pe pat, tot cu picioarele încolăcite şi învălite, ca să nu le îngheţe de răceala lutului, cu care era poditä odaia lor.

— Ci mai zi-i!, mai zi-i, bunicuţule, din povestea ce-ai grăit mai zilele trecute, că tare's fru-

moase cuvintele nitale *(dumitale)* şi ne gâdila parcă la inimă, — începu care dincotro, din tineret mai ales, aşteptând cu jind ca Moş Andrei să tuşească zdravăn, după care să-şi depene pataraniile lui.

— Apoi voiu mai spune eu, că multe mai ştiu din vacul traiului meu, de peste optzeci de ani; dar mai întâiu să-mi gâciţi voi o cimilitură nouă, pe care n'aţi auzit-o încă nici unul...

— Spune, bunicuţule, spune mai degrabă, c'om gâci noi, n'ai grijă!

— Apoi iac'-aşa: Cinel-Cinel! Cine-i dârz şi subţirel, de trece printr'un inel, guţăie ca un purcel, ş'are punga cofăel?... *(doniţă mică).*

Toţi din casă se uitară lung unul la altul — se întrebară din ochi, — dar nici unul din ei nu era lung şi subţire, că mai toţi crescură cam durdulii. Numai mătuşa Irina, după o leacă de chiteală, porni a zice:

— Că 'n satul nostru nu poate fi altul, aşa cum spui niata, decât dascalul ista nou, care a fost trimes de potropop în locul lui biet Miron Postoroancă, care-a dat ortul popei acum vr'o lună. El îi dârz şi subţire ca o cociorbă, ţipă la strana cea mare ca un purcel, când îl taie, şi are un buzunar la jarchina *(un fel de haină)* lui, de poate vârî într'însul trei colaci ş'o strachină de colivă!

Toţi din casă pufniră de râs cu hohote, iar Moş Andrei zise Irinei:

— Tot tu mai deşteaptă decât tineretul ista, care-i gata mai mult la mâncare, decât la altă cătare! Dar dacă aţi gâcit cimilitura mea, să încep

acu a vă mai spune din povestea de unde am lăsat săptămâna trecută.

— Ș'așa cum vă spuneam, Ștefan-Vodă cel Sfânt, a lăsat țara Moldovei mare și întinsă, cu cetăți întărite pe la marginea dinspre Turci și Tatari, că mai toate care's pe dincoace de Nistru el le-a făcut din talpă, — și i-a urmat în scaun mai mulți alți fii, nepoți și strănepoți o bucată de vreme, tot oameni de omenie și cu iubire de țară, precum au fost *Bogdan* și *Petru-Rareș, Ștefan-celtânăr, Iliaș, Alexandru Lăpușneanu* și alți câțiva, mai prilejându-se însă și unii mai străini de neam, ca *Despot, Iancu Sasu, Aron* și alții, unii mai buni la suflet, alții mai haini. Între aceștia fu și *Ion-Vodă,* om voinic și priceput, dar crud din fire, pentru care fapt Moldovenii l-au poreclit *Ion-Vodă cel Cumplit.*

Acesta a făcut multe lucruri de samă în țară, dar din pricina lăcomiei Turcilor, cari cereau tot bacșiș din ce în ce mai mare, a intrat în războiu cu dânșii și multă vărsare de sânge și pagubă s'a pricinuit țării, luptând în osebite locuri, iar la urmă prinzându-l Turcii, l-au ucis mișălește, iar Moldova întreagă au prădat-o așa, c'au ajuns bieții oameni la sapă de lemn.

Așa o duseră mai un veac și jumătate Moldovenii, când mai hărțuindu-se cu vecinii jacăși, *(răi, lacomi),* când mai căutându-și de țarină și de alte nevoi, până când dădu Dumnezeu cel mare și bun, de se sui în scaunul din Iași, unde era acu Capitala Moldovei, un Voivod nou, ce'i zicea *Va-*

Ion-Vodă cel Cumplit
Domnitorul Moldovei.

sile Lupu, care, deși nu tocmai din sânge drept românesc, dar avea mintea luminată și inima omenească și bună pentru norodul care-l primise să-i fie Domnitor. Și'ndată ce se sui în scaun Vasile-Vodă, el se gândi să facă lucruri bune, ca școli, biserici, giudecătorii, pentru cei ce se gâlceveau sau făceau fără-de-legi și lucruri dăunătoare pentru alții. Ba aduse tot el cel întâiu o tipografie, în care tipări cărți de cetanie bisericească în limba românească, căci până atunci popii ceteau prin biserici mai mult slavonește; ceea ce porunci el ca slavonește să nu se mai audă slujind preoții prin biserici; mai tipări și legi bune, după pravilele vechi împărătești ale Romanilor, iar în școlile ce le ființă, dădu tuturor tinerilor lumina cărții ș'a orice cunoaștere bună din lume, așa că de atunci au început toți oamenii din țară a se deștepta, învățând meșteșuguri nouă, înbunătățând munca pământului și trăind cu mult mai îndestulați și mai acătărei așezați, decât în vremurile dinainte.

Intre lucrurile de samă făcute de Vasile Lupu-Vodă a fost și minunata mânăstire și biserică *Trei-Sfetitele* din Iași, care până și astăzi e o podoabă nu numai a Moldovei, dar și a întregului pământ românesc și mulți străini din țări depărtate vin s'o vadă și se miră cum de s'au găsit meșteri așa de pricepuți ca s'o zidească și s'o înflorească așa de minunat, atât pe dinăuntru cât și pe dinafară, în asemeni vremuri vechi! Și ca să plinească mai cuviincios acest sfânt lăcaș, Vasile Vodă cu multă cheltuială a adus din Țarigrad moaștele

Vasile Lupu-Vodă
Domnitorul Moldovei.

Biserica Trei Erarhi din Iași.

Sfântei Prea-Cuvioasei-Paraschive, care's făcătoare de minuni, şi le-au aşezat în raclă *(sicriu)* de argint, în biserica zidită de dânsul. Iar *Doamna lui, Teodosia,* şi cu fiicele sale *Domniţele Ruxandra* şi *Maria,* au lucrat cu mânele lor multe frumoase podoabe, horbote, icoane şi închipuiri, bătute cu aur şi pietre scumpe, şi au îmbrăcat cu ele atât moaştele, cât şi biserica întreagă.

Mai pe urmă s'au făcut întruniri mari de Episcopi, Mitropoliţi şi Patriarhi în Iaşi, regulând multe pricini de ale Bisericii şi ale legii creştineşti. Iar pe fetele lui, Vasile-Vodă le-a măritat, cu mare alaiu, zaiafet şi giocuri nemai pomenite în ţară, pe una, Maria, cu un *Prinţ leah Radzivil,* iar pe Ruxanda cu un *Hatman căzăcesc Timuş.* Ş'atâta s'a chefuit, s'a jucat, s'a mâncat şi s'a băut la nunţile acelea, cât s'a dus buhul *(s'a dus vestea)* în lumea întreagă, peste nouă ţări şi nouă mări, de-au trimes Craii şi Impăraţii care întregi de daruri pentru miri şi mirese, cum nu s'a mai văzut la altă nuntă Domnească, de când îi lumea şi pământul!

Şi am fost şi eu pe-acolo, şi după ce mi-am umplut bine burta cu de toate cele minunate, am luat o plăcintă cogemite, cum era ea de fierbinte, ş'am trântit'o în capul lui Borchină lăutarul, de-a ţipat ca şerpele în gura ariciului! Şi de atuncea a rămas scripcarul nostru pleş ca genunchiul tatei!

Toată lumea care ascultase cu smerenie până acum, pufni deodată de râs, de pataraniа cu plăcinta, şi începu a bate din palme de bucurie. Numai mătuşa Irina nu zicea nimica, că ea obosită

de munca de peste zi, trăgea la aghioase *(dormea sforăind)*, ghemuită în fundul patului.

— De-acu, feții mei, încheie vorba Moș-Andrei, mai după Sf. Vasile vă voiu mai spune eu și altele, despre ce s'a mai întâmplat pe pământurile noastre strămoșești, că s'a cam răcit cuptorul, m'a luat un frig în spate și lelea Irina de astă dată a fost mai zgârcită de ulcele și de plăcințele!...

— Să ne vedem cu bine, moșule!...

— Să ne vedem sănătoși, bunicuțule! — glăsuiră musafirii și nepoții, cari trebuiau să se ducă pe la vetrele lor și să croiască pârtie din nou prin troianul care se așeza afară, parcă'l turna Dumnezeu în cale cu vadra, nu cu fulgii, cum îi dat să ningă de obiceiu.

IV

Cum s'au fiinţat Voivodatul Olteniei şi al Munteniei. Vremile lui Vlad Ţepeş-Vodă, a lui Mihai Viteazul, a lui Constantin Brâncoveanul, a lui Matei Basarab şi a altor Domnitori de seamă.

Intr'o altă Sâmbătă sara, în căsuţa lui Moş Andrei era iar mare cislă de oameni buni, cu credinţă în Dumnezeu şi dragoste de ţară şi de neam, îngrămădiţi unul lângă altul, şi cu toţi dornici de a mai auzi cuvintele şi istorioarele moşneagului din Hlincea...

— Mai spune, — ci mai spune ceva dintr'ale dumitale, Moş Andrei, că de multă vreme nu ţ'am mai auzit glăsuşorul! — începu iar câţiva flăcăiendri din cei ce ascultară dela început poveştile bunicuţului.

— Hei feţi-logofeţi! nu în fiecare zi-i clacă, cislă ori sărbătoare, ca să ne ţinem numai de taclale! Ş'apoi vedeţi, la vârsta mea, cu anişorii ce mi-i-au îndurat Bunicuţul cel de sus, şi cu beteşugurile ce le-am câştigat după atâţia şi atâţia ani de muncă şi trudă grea, nu prea pociu să stau mai a catărei pe ist cuptor şi să vă îndrug mereu vrute şi nevrute.

Radu-Negru
Întemeietorul Principatului Munteniei.

— Da macar cât-de-cât, ca să ne mai treacă de urît, mai zi-i ceva despre neamul nostru, cât ştii şi cât ai auzit, ori ce vei fi cetit în tinereţea nitale...

— Doar pentru hatârul tău, hoţoaico de Ilenuţă, şi ca să fac să-ţi mai strălucească steluţele de sub sprincene şi bujorii de pe lângă născior, — hai să mai zic ceva, de unde am lăsat, mai sâmbetele trecute, din pataraniile neamului nostru românesc...

— Aşa, aşa, moşulică! rostiră oaspeţii, şi de-ai casei, ce erau adunaţi în jurul lui Moş Andrei, se încălzeau prin apropierea vetrei şi cinsteau câte-o ulcică de zamă de viţă, din când în când...

— Şi iacă aşa, cum v'am spus, nu mi-aş uita cuvântul, neamul nostru, împrăştiat de ursită între munţi, văi şi ape, prigonit de alte neamuri, sprijinit de paloşul Celui-de-sus, — pe lângă aşezarea din părţile Moldovei, de care v'am povestit mai dăunăzi, s'au oploşit *(adăpostit)* în bună parte şi mai la vale, între munţii Carpaţi şi apa Dunării, în părţile ce s'au numit odinioară *Oltenia* şi *Muntenia.*

Mare parte din românaşii noştri, asupriţi de ungurime şi alţi căpcăuni din Ardeal, trecu peste munţi, în vale, cam pe la sfârşitul veacului al treisprezecelea dela Iisus-Hristos, şi cu sfatul şi porunca unui mândru Voevod al nostru, ce-i zicea *Radu-Negru,* care scoborîtor de prin Făgăraş şi alte părţi din Ardeal, se aşează în locurile de câmpie dintre Olt, Dunăre şi munţi, făcând scaun de Domnie la Târgul-Câmpulungului unde şi zidi multe biserici minunate, care fac de se minunează lumea

întreagă și astăzi când le vede, — mai ales pe aceea dela Curtea-de-Argeș. De aici se împărțiră apoi românașii noștri în dreapta și în stânga, înființară dregătorii, episcopii chiar, și întemeiară ca o țară nouă, ce în veleat de vr'o jumătate de veac cuprinse pământ dela Severin până înspre Moldova, și închipui astfel o altă țară românească, care a trăit apoi cu vrednicie până în zilele noastre, îmbunând soarta tuturora și luminând cu învățături bune și cu credință în Dumnezeu pe locuitorii și urmașii lor.

Nu-i vorbă, s'au schimbat mulți Voivozi, în răstimpuri, și au suferit frații noștri adesea pradă și lovituri, când dela Unguri, când dela alți dușmani, dar cele mai deseori, Domni ca *Basarabii, Mircea cel Mare, Vlad* poreclit *Țepeș* și alții, au știut să doboare și pe Unguri, și pe Turci, ce veneau cu oști de sute de mii, spre a prăda și înjuga pe bieții Români. Iar când chiar o parte din boerimea românească, în loc să aibă milă de neamul din care se trăgea, nedreptăția sau lua munca și averea țăranului, ori râvnea la schimbări de Domnie și alte drăcii, *Vlad Țepeș-Vodă,* viteaz cu dușmanii, știu să pedepsească și pe supușii săi chiar, când ei își eșau din minți, trăgându-i de vii în țapă, și pârjolindu-i pe dedesupt, cum pârjolește mătușa Irina câte-un miel gras în frigare, când îl capătă pe la lăsatul secului din postul cel mare.

După multe frământări de suflete și scurmături de pământ, amestecat adesea-ori cu sângele strămoșilor noștri, vreme de vre-o trei lungi veacuri negre și amare, dădu Dumnezeu de se urcă în

Neagoe Basarab
Domn al Munteniei.

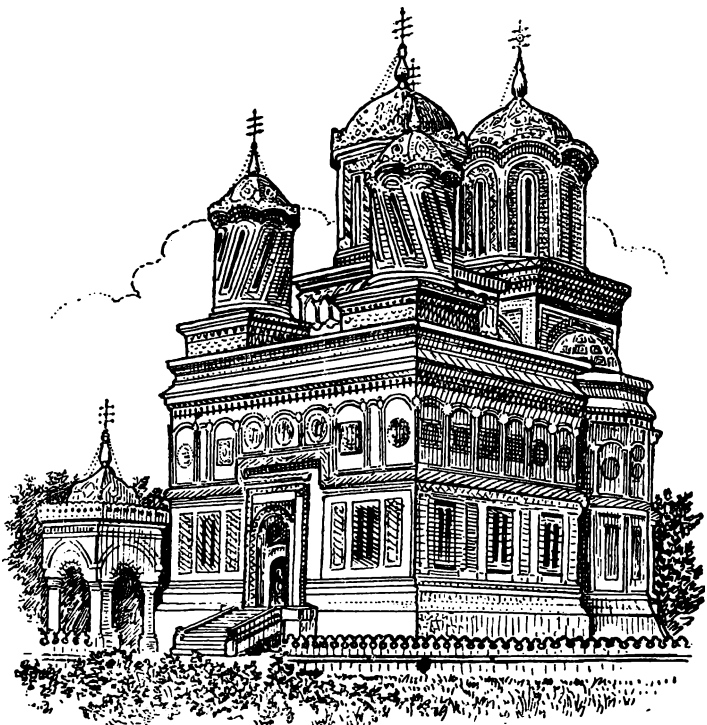

Biserica Monumentală din Curtea-de-Argeș.

Mircea eel Mare
Domnitorul Munteniei

Vlad Ţepeş
Domnul Munteniei.

scaunul Domnesc al Munteniei, un mare Voievod, ce-i zise *Mihai,* care, după ce luptă ca un urieș cu toți Craii și Impărații din jurul țării sale, și-i respinse pe toți cu mare stricăciune, reuși să întrunească ca într'un singur mănunchiu, pe lângă țara lui, *Muntenia și Moldova și Ardealul,* făcându-se stăpân singur peste toți scoborîtorii strămbunilor noștri Romani, — așa cum ar fi trebuit să fie și să rămâie din capul locului, pământul sfânt al tuturor Românilor. Deaceia toată lumea i-a zis și i-a rămas porecla pentru vecie, de *Mihai Viteazul!*

Dar nu putu să ție multă vreme astă unire sfântă a Românilor, căci ticăloșii dușmani ai noștri, prin înșelăciune, l'au ucis cu cruzime, și îndată după moartea lui, țărișoarele noastre iar au trebuit să se despărțească.

Un alt mare Voivod, deștept și vrednic, a fost *Matei Basarab,* care îndată ce s'a ridicat în scaunul Munteniei, a căutat să curăță din țară mulți dușmani străini, ce veniseră în vremea altor Domni mai mărunți, dinaintea lui, bulgari, turci și alte lighioane sau haimanale. A înființat el școli, biserici, tipografii pentru tipăritul cărților de legi și de rugăciune în limba românească; a mai micșorat din birurile grele ce le pusese alții înainte de dânsul, rămânându-i numele lui slăvit de toată lumea.

Mai domniră iar alți câțiva Voivozi în Muntenia, având toți neajunsuri și globiri din partea Turcilor, ori a altor dușmani; dar la sfârșitul veacului al șeptesprezecelea se sui în scaun *Constan-*

Mihai-Viteazul
Domn al Munteniei, Moldovei și Ardealului.

tin Brâncoveanu, om drept, evlavios şi cu mare durere de inimă pentru neamul românesc. Dar îndată ce puse piciorul în Domnie, Nemţii, Ungurii şi Turcii, răpitori şi pizmătareţi, îi dădură mult de furcă şi ţara întreagă trebui să lupte din greu împreună cu dânsul, ca să nu fie răşluită sau robită.

Brâncoveanu în vreo 25 de ani, cât a domnit în Muntenia a făcut multe lucruri bune; dar ş'a făcut şi duşmani printre boeri, şi mai ales printre cei ce se aţineau să iee ei scaunul Domniei. Aceştia l-au pârît la Turci, că-i duşmăneşte rău, deşi ţara era închinată şi le dădea fel de fel de bacşişuri de multă vreme lor, şi Turcii trimese oameni de-ai lor, prinse pe Brâncoveanu şi pe patru fii ai săi, cu Doamna, ginerile său şi alţi curteni, şi-i duse la Stambul, unde, după ce-i ţinu mai multă vreme în închisoare, îi scoase într'o zi în mijlocul oraşului şi îi ceru Voevodului să-şi lepede legea creştinească, cu toate neamurile lui, şi să iee legea cea turcească. Dar fiindcă Brâncoveanu nu voi nici în ruptul capului să facă o poznă ca asta, Sultanul turcesc porunci să le taie la toţi capetele, fără cruţare.

Mare jălanie a făcut în toată lumea vestea acestor morţi groaznice şi nelegiuite şi toate sufletele româneşti din tot pământul nostru strămoşesc, au plâns îndelungat, şi plânge încă şi astăzi, când îşi aminteşte de-o aşa groaznică poveste...

— Hi, hi, hi... începu a scânci *(suspina)* leliţica Ilenuţa. Lasă'ncolo moş Andrei poveştile ieste de jăle, că'mi vine par'că un nod în gât de supărare...

— Ce spui tu Lenţicule! Văd bine că genele tale

Constantin Brâncoveanu
Domnitorul Munteniei

fac a ploaie şi buzişoarele tale se lasă 'n gios, ca dogorîte de soare...

— Da altă ceva mai vesel nu poţi să ne spui măi omule, — că de chin şi supărare o viaţă întreagă am avut parte, — adăugă şi mătuşa Irina, din cotlonul în care sta ea încotroşmată, de părea o păpuşă cogeamite de peteci.

— Las' că voi spune altă-dată ceva mai de haz, — că în povestea neamului nostru de aceste nu prea au loc. Ci mai bine mai umblă cu cel cosor prin păstrama cea bună de capră ce-o ai aninată în tindă, şi aruncă-ne aici câte-o hreancă, şi vr'un ulcior burdujel, cu vinişor de cel profir.

Până să se urnească din loc baba Irina şi să aducă cele cerute, moş Andrei întinse un capăt din mâneca cămeşoiului său spre faţa Ilincăi şi îl trecu peste ochi, nas şi obrăjei, zicându-i cu blândeţe:

— Las' fata moşului, că numai ce-or trece Sfintele-Paşti, şi par'că te văd cum ai să sai în mijlocul horei, cu cozi lungi de peteală pe umeri, şi cu Nistoraş al tău de subsuoară... Şi Doamne, după ce vi-ţi sătura de *Isaiia dănţuieşte* şi de plăcinte cu caş dulce, ce-ai să te mai veseleşti, ce-ai să mai râzi, şi ce-ai să mai ciripeşti, — mai ales când s'a împrăştia nunta întreagă şi-i rămânea singură cu omul tău, să pui temelie gospodăriei tale...

Toţi din casă se puse pe-un râs şi-o veselie fără margeni; mătuşa Irina aduse păstrama şi ulciorul din tindă, iar moş Andrei începu a împărţi la fiecare câteo hreancă. Numai Ilinca nu vru să iee nimica. Nistoraş însă luă bucăţica ce i se cuvi-

Matei Basarab
Domnitorul Munteniei

nea ei, şi-i dete drumul încet pe după ceafă sub gulerul cămăşuicei logodnicei lui...

— De-acu copii, încheie moş Andrei, pe cea Sâmbătă ce vine, voi mai spune eu şi alte pataranii ale neamului nostru, — că multe şi mărunte a mai avut el să tragă, până a dat Sfântul Dumnezeu să ajungă la ceea ce am ajuns noi astăzi!

V

Veacuri negre şi zile de răstrişte ale neamului Românesc. Năvăliri de duşmani din jurul ţărilor. Răpirea Bucovinei şi a Basarabiei.

Bătea soarele de Prier peste crengile desmorţite şi înmugurite; ieşeau aburi din ţarina ce fusese până mai eri pecetluită de ghiaţă şi nămeţi de omăt, iar pe sus, printre vânturi, începea a se auzi cârâit de cocoare, cari în pâlcuri lungi şi dese, se întorceau din alte ţări îndepărtate, spre unde plecase ast'-toamnă la varatec, pentru a a'şi agonisi hrana şi a'şi prăsi odraslele în pământurile noastre negre, dar mănoase, atât pentru fiinţele omeneşti, cât şi pentru cele ale altor multe vieţuitoare, — când Moş Andrei, sătul de cuibarul său de pe cuptor, ieşi din casă cu cojocelul pe umeri, într'o bună dimineaţă, urmat de mătuşa Irina şi vreo trei nepoţei de-ai lor.

— Ci hai băieţi, cu toţii, cu cosoare, seceri, foarfeci, ferestrău, sape, greble şi ce mai aveţi voi pe aici, să curăţim de pe copaci omida, bat-o Dumnezeu s'a bată; să retezăm cele vreascuri, să greblăm gunoiul şi putregaiele, ca să putem avea, de va da Pronia s'ajungem, la toamnă, poamele cele dulci

din livada noastră, buruienile şi florile de leac pentru beteşugurile noastre şi ierbuşoara grasă pentru vitele din jurul bordeelor noastre.

— Să mergem, bunicuţule, începu Mironel, cel mai hâtru dintre nepoţi, să facem treabă bună toată ziulica, că desară ne-a făgăduit ţaţa Ilinca, c'are să ne aducă dela dânsa nişte alivenci calde şi dulci, cum de mult n'am mai gustat.

— C'a spus aşa, bine-a făcut, numai, dă! că vinişorul din butia noastră s'o cam mântuit de mult, şi alivenci fără băuturică dracu o mai văzut?!

— Da să n'ai grijă, c'are să vie deseară şi sfinţia sa părintele Pintilie, că o auzit el că niata grăieşti multe poveşti cu tâlc, şi tare ar vrea şi el să le asculte.

— Ia'n taci Irino!

— Chiar aşa, moşulică; ş'apoi a mai zis că a aduce el un ulcior, cât i-a încăpea sub antereu, plin cu nişte busuioc, de cel ce pişcă la limbă; că are mult de-aista.

Când auzi Moş Andrei de-aşa iscoadă ce se măsluise pe seama lui, porni la lucru spornic prin livadă şi pajişte şi ajutat de tinerii şi baba lui, nici n'apucă bine soarele să-şi vâre nasul după dealuri, că treaba întreagă se şi mântui: căpiţele de vreascuri şi de putregaie erau adunate în rând, iarba toată greblată, crenguţile tăiate puse deasupra şi la fiecare se aţâţa câţiva cărbuni dedesubt, ca să se aprindă şi să ardă de istov toate necurăţeniile, spinărişul şi cuiburile de omizi, cari ar fi putut strica

Mihai-Viteazul
Domn al Munteniei, Moldovei și Ardealului.

tin Brâncoveanu, om drept, evlavios şi cu mare durere de inimă pentru neamul românesc. Dar îndată ce puse piciorul în Domnie, Nemţii, Ungurii şi Turcii, răpitori şi pizmătareţi, îi dădură mult de furcă şi ţara întreagă trebui să lupte din greu împreună cu dânsul, ca să nu fie răşluită sau robită.

Brâncoveanu în vreo 25 de ani, cât a domnit în Muntenia a făcut multe lucruri bune; dar ş'a făcut şi duşmani printre boeri, şi mai ales printre cei ce se aţineau să iee ei scaunul Domniei. Aceştia l-au pârît la Turci, că-i duşmăneşte rău, deşi ţara era închinată şi le dădea fel de fel de bacşişuri de multă vreme lor, şi Turcii trimese oameni de-ai lor, prinse pe Brâncoveanu şi pe patru fii ai săi, cu Doamna, ginerile său şi alţi curteni, şi-i duse la Stambul, unde, după ce-i ţinu mai multă vreme în închisoare, îi scoase într'o zi în mijlocul oraşului şi îi ceru Voevodului să-şi lepede legea creştinească, cu toate neamurile lui, şi să iee legea cea turcească. Dar fiindcă Brâncoveanu nu voi nici în ruptul capului să facă o poznă ca asta, Sultanul turcesc porunci să le taie la toţi capetele, fără cruţare.

Mare jălanie a făcut în toată lumea vestea acestor morţi groaznice şi nelegiuite şi toate sufletele româneşti din tot pământul nostru strămoşesc, au plâns îndelungat, şi plânge încă şi astăzi, când îşi aminteşte de-o aşa groaznică poveste...

— Hi, hi, hi... începu a scânci *(suspina)* leliţica Ilenuţa. Lasă'ncolo moş Andrei poveştile ieste de jăle, că'mi vine par'că un nod în gât de supărare...

— Ce spui tu Lenţicule! Văd bine că genele tale

Constantin Brâncoveanu
Domnitorul Munteniei

fac a ploaie şi buzişoarele tale se lasă 'n gios, ca dogorîte de soare...

— Da altă ceva mai vesel nu poţi să ne spui măi omule, — că de chin şi supărare o viaţă întreagă am avut parte, — adăugă şi mătuşa Irina, din cotlonul în care sta ea încotroşmată, de părea o păpuşă cogeamite de peteci.

— Las' că voi spune altă-dată ceva mai de haz, — că în povestea neamului nostru de aceste nu prea au loc. Ci mai bine mai umblă cu cel cosor prin păstrama cea bună de capră ce-o ai aninată în tindă, şi aruncă-ne aici câte-o hreancă, şi vr'un ulcior burdujel, cu vinişor de cel profir.

Până să se urnească din loc baba Irina şi să aducă cele cerute, moş Andrei întinse un capăt din mâneca cămeşoiului său spre faţa Ilincăi şi îl trecu peste ochi, nas şi obrăjei, zicându-i cu blândeţe:

— Las' fata moşului, că numai ce-or trece Sfintele-Paşti, şi par'că te văd cum ai să sai în mijlocul horei, cu cozi lungi de peteală pe umeri, şi cu Nistoraş al tău de subsuoară... Şi Doamne, după ce vi-ţi sătura de *Isaiia dănţuieşte* şi de plăcinte cu caş dulce, ce-ai să te mai veseleşti, ce-ai să mai râzi, şi ce-ai să mai ciripeşti, — mai ales când s'a împrăştia nunta întreagă şi-i rămânea singură cu omul tău, să pui temelie gospodăriei tale...

Toţi din casă se puse pe-un râs şi-o veselie fără margeni; mătuşa Irina aduse păstrama şi ulciorul din tindă, iar moş Andrei începu a împărţi la fiecare câteo hreancă. Numai Ilinca nu vru să iee nimica. Nistoraş însă luă bucăţica ce i se cuvi-

Matei Basarab
Domnitorul Munteniei

nea ei, şi-i dete drumul încet pe după ceafă sub gulerul cămăşuicei logodnicei lui...

— De-acu copii, încheie moş Andrei, pe cea Sâmbătă ce vine, voi mai spune eu şi alte pataranii ale neamului nostru, — că multe şi mărunte a mai avut el să tragă, până a dat Sfântul Dumnezeu să ajungă la ceea ce am ajuns noi astăzi!

V

Veacuri negre şi zile de răstrişte ale neamului Românesc. Năvăliri de duşmani din jurul ţărilor. Răpirea Bucovinei şi a Basarabiei.

Bătea soarele de Prier peste crengile desmorţite şi înmugurite; ieşeau aburi din ţarina ce fusese până mai eri pecetluită de ghiaţă şi nămeţi de omăt, iar pe sus, printre vânturi, începea a se auzi cârâit de cocoare, cari în pâlcuri lungi şi dese, se întorceau din alte ţări îndepărtate, spre unde plecase ast'-toamnă la varatec, pentru a a'şi agonisi hrana şi a'şi prăsi odraslele în pământurile noastre negre, dar mănoase, atât pentru fiinţele omeneşti, cât şi pentru cele ale altor multe vieţuitoare, — când Moş Andrei, sătul de cuibarul său de pe cuptor, ieşi din casă cu cojocelul pe umeri, într'o bună dimineaţă, urmat de mătuşa Irina şi vreo trei nepoţei de-ai lor.

— Ci hai băieţi, cu toţii, cu cosoare, seceri, foarfeci, ferestrău, sape, greble şi ce mai aveţi voi pe aici, să curăţim de pe copaci omida, bat-o Dumnezeu s'a bată; să retezăm cele vreascuri, să greblăm gunoiul şi putregaiele, ca să putem avea, de va da Pronia s'ajungem, la toamnă, poamele cele dulci

din livada noastră, buruienile şi florile de leac pentru beteşugurile noastre şi ierbuşoara grasă pentru vitele din jurul bordeelor noastre.

— Să mergem, bunicuţule, începu Mironel, cel mai hâtru dintre nepoţi, să facem treabă bună toată ziulica, că desară ne-a făgăduit ţaţa Ilinca, c'are să ne aducă dela dânsa nişte alivenci calde şi dulci, cum de mult n'am mai gustat.

— C'a spus aşa, bine-a făcut, numai, dă! că vinişorul din butia noastră s'o cam mântuit de mult, şi alivenci fără băuturică dracu o mai văzut?!

— Da să n'ai grijă, c'are să vie deseară şi sfinţia sa părintele Pintilie, că o auzit el că niata grăieşti multe poveşti cu tâlc, şi tare ar vrea şi el să le asculte.

— Ia'n taci Irino!

— Chiar aşa, moşulică; ş'apoi a mai zis că a aduce el un ulcior, cât i-a încăpea sub antereu, plin cu nişte busuioc, de cel ce pişcă la limbă; că are mult de-aista.

Când auzi Moş Andrei de-aşa iscoadă ce se măsluise pe seama lui, porni la lucru spornic prin livadă şi pajişte şi ajutat de tinerii şi baba lui, nici n'apucă bine soarele să-şi vâre nasul după dealuri, că treaba întreagă se şi mântui: căpiţele de vreascuri şi de putregaie erau adunate în rând, iarba toată greblată, crenguţile tăiate puse deasupra şi la fiecare se aţâţa câţiva cărbuni dedesubt, ca să se aprindă şi să ardă de istov toate necurăţeniile, spinărişul şi cuiburile de omizi, cari ar fi putut strica

toată roada, cât ar fi fost dat s'o deie Dumnezeu în vara aceea.

Iar când opaițele începură a se aprinde prin bordeele satului, numai că iaca iese din casa lui, părintele popa Pintilie, ținându-și mânile vârâte prin buzunarele antereului, care se umflase de o parte și de alta, parcă avea acolo ascunse două scroafe a făta.

Moș Andrei, după ce-și sorbi borșișorul de urzici trufanda, cu o ciosvârtă de miel și cu o bună hreancă de mămăliguță rece, se sui iar pe pătișorul lui drag, și n'apucă bine să-și așeze giugleele sub el, turcește, că părintele Pintilie și intră cu un:

— Bună-sara, feții mei! și să vă fie de bine masa!

— Amin! răspunse într'un glas și Andrei și Irina, trăgând cu coada ochiului fiecare la scroafele părintelui, de sub antereu.

— Iaca copii! V'am adus și ceva sorbitură; să avem de cinstit începutul lui Prier, că se arată cu veselie și belșug, de-om apăsa vârtos și'n plug!

— Sărutăm dreapta, sfințitule!

— Da c'o tocmeală, Moș Andrei...

— Care părinte?

— Să spui, ca să mai aud și eu din poveștile ce-am oblicit că le grăești cimotiilor tale, din ale neamului nostru cel românesc; că eu, deși's popă de vreo cincizeci și mai bine de ani, n'am avut prilejul să le aud tocmai acătărei pe toate, că dă, pe vremea noastră popii se făceau numai cu ceaslovul

Gheorghe Ştefan
Domn al Moldovei.

și pisaltichia de pela dicasterii, da acu-i cu totul altfel pela seminarii.

— Ț'oi spune părinte, spune, că eu deși n'am fost decât dascăl, dar am și cetit câte ceva din alte bucoavne ș'apoi am și mai auzit dela fecioru-meu, Dumnezeu să-l ție bine unde-i el acu căpitan, așa că mi-a rămas multe în cap din poveștile și faptele cele de samă.

Ilinca, drăguța ei, veni grăbită cu alivencile calde și grase, scroafele popii începură să guțăie și să gâlgâe prin cupe și ulcele; toți prin casă se unse, pe cât putură, clefăind la aluat umplut cu caș dulce și ștergând apoi gâtul și buzele cu busuioc de-a părintelui Pintilie, după care nu întârzie și Moș Andrei să-și înceapă povestea lui, iaca așa:

— Și după cum v'am spus, nu mi-aș uita cuvântul, după fapte și isprăvi de samă ale vechilor noștri Voevozi din Moldova și Muntenia, veni o vreme grea, vreme de jăle, care ca o năpârcă veninoasă căzu peste capul bieților Români.

După domniile înțelepte ale lui Vasile Lupu-Vodă și Matei Basarab-Vodă, mai se suiră pe urma lor și alți domnitori de ispravă, ca Gheorghe Ștefan-Vodă, Dabija-Vodă, Petriceicu-Vodă, Cantemir-Vodă, Mihnea-Vodă, Basarab-Vodă și alții, cari toți n'au putut însă domni deajuns și face lucruri prea de samă, căci pacostea de neam turcesc, și cu Sultanul lor, cărora țările noastre le făgăduise bacșișiuri de zeci de mii de galbeni, numai ca să-i lese în pace, nu se mai puteau sătura și mulțămi cu tot ce li se trimetea, și căutau din ce în ce să ne tot calce

Dimitrie Cantemir
Domn al Moldovei.

țara și să sugă toată munca și averea bieților noștri strămoși.

Și așa *Sultanul cel Roș*, adecă Impăratul turcilor, se apucă să ne trimeată în ieste țărișoare alți Domnitori, din slugile lui, de neamuri străine, însă, mai ales greci dintr'o mahala a Stambulului, ce se numea Fanar, cari toți aceștia se lingușeau și dădeau bani cu ghiotura Turcilor, de-i măsluiau în Domnia Moldovei și Munteniei; și îndată ce ei veneau cu ajutor de oaste turcească, de se așezau în scaunele Domnești, din București sau Iași, numai decât începeau a desbrăca poporul de tot ce avea mai bun și mai sfânt la dânsul, punând biruri mari, câte douăzecișipatru chiar pe an, răpind moșii de ale țărei, și dându-le la cimotiile *(rudele)* lor, prăpădind până și sfintele mânăstiri și biserici de odoarele lor sfinte, iar pe moșneni, răzeși, mazili și bieți plugari, sărăcindu-i prin luare de producte și orice mai găseau de preț la sufletul lor.

Multe și grele năpăstii avu să sufere aceste două țărișoare românești, vreme de aproape două veacuri; și pe lângă pacostea domnilor străini, mai dădu peste țări și bătăi de ale lui Dumnezeu, ca secete, lăcuste, ciumă și holeră, prădăciuni rusești, tătărești, ungurești și turcești, așa că mare chin și jaf se scurse pe capetele strămoșilor noștri, vreme îndelungată, cari se împuținau și caliciră de le plângeai tuturor de milă.

Dintre numele acelor domnitori, ce le-a zis lumea *Fanarioți*, au fost unii ce se chemau *Ghica, Duca, Mavrocordat, Moruz, Caragea*, alții *Ipsi-*

Grigore Ghica
Domn al Moldovei.

lante, Mavroieni, Șuțu, Angerliu și alții, cari i-am mai uitat, dintre cari numai rari care erau oameni mai de omenie, cei mai mulți însă luau câte zece piei de pe o oaie și toată adunătura românului, de ajungeau bieții locuitori până la sapă de lemn.

Pela anul 1775, Turcii, găsiră cu cale să vândă și o bucată mare din țara Moldovei, *Bucovina,* nemților, iar pe Domnitorul țărei, *Grigore Ghica-Vodă,* care a vrut să se împotrivească la această mișelească faptă, au trimes turcii oameni de-ai lor la Iași, și l-au ucis fără milă, de-a plâns toată țara pe urma unei așa pacoste nemai pomenită.

După alți vre-o 37 de ani, tot Turcii ne-au vândut Rușilor o altă parte de pământ, pe jumătate din țara Moldovei, care se chema *Basarabia,* pământ roditor și mândru, așa că din țara mare, bogată și mănoasă a Moldovei, n'a mai rămas decât o parte mică, cu locuitori sărăciți, umiliți și îngroziți de urgia și ticăloșia străină și păgână.

Nu mult după aceia, pe la anul 1821, o nouă pedeapsă a lui Dumnezeu se lăsă asupra capetelor Moldovenilor; că se iscă un bont năstrușnic, o răsvrătire a unor venetici și haimanale greceşti, de care era împănată Moldova, chip ca să lovească în Turci și să-i alunge din țările lor. Că pe atunci Grecii ajunsese la mai multe diregătorii și averi în amândouă țările românești, și jăfuiau ca'n codru, și-și băteau joc de toată suflarea românească, atât în Moldova cât și în Muntenia.

Tudor Vladimirescu

75655. — N. A. Bogdan. — Moș Andrei Gurăbogată. 5

Făcu mare stricăciune în țările noastre răsvrătirea acea grecească, ce-i zicea *Eteria;* iar ca să-i alunge din țară, intrase în Moldova și Muntenia, Turcii, cu oaste multă, care de asemenea multă prădăciune și batjocură au făcut în amândouă țărișoarele noastre.

Atunci a dat Dumnezeu și s'a ridicat din părțile Olteniei, un român neaoș și voinic, ce-i zise *Tudor Vladimirescu,* cu mare dragoste de neam, care mult a ajutat la izgonirea veneticilor prădalnici ai țărilor noastre, băgând groaza în greci, și toți jefuitorii norodului.

Dar, câte au mai îndurat Românașii noștri până ce-a dat Dumnezeu ca odată să-și vadă cerul mai limpede și ogorul curățit de spini și mărăcini, voi mai spune-o eu și altă dată, că acum mi-s'a știrbit ist gâtlej, cu tot cașul cel dulce și smântâna din alivencile Ilenuței, și cu tot busuiocul din scrofițele părintele Pintelie.

VI

Când a început a răsări iar soarele cald, luminos şi dătător de viaţă, pentru neamul Românesc.

Unirea Ţărilor Moldovei şi Munteniei într'un singur trup şi suflet. — Cântecul şi hora Unirei, cântat şi jucată de toată suflarea românească. — Domnia lui Cuza-Vodă.

Dascălul cel înalt şi subţirel, de-l scăpai şi prin inel, bătea cât ce putea cu ciocanele 'n toacă, să vestească norodului din sat că a doua zi era să fie slujbă mare în biserica satului, căci urma să se serbeze Dumineca Floriilor, premergătoare înaintea Sfintelor-Paşti, dătătoare de bucurie şi nădejde în tot sufletul creştinesc, dar şi de pătimire pentru amintirea suferinţelor, al Aceluia ce s'a jertfit pentru omenire, ca s'o aducă pe calea cea bună a dreptăţilor.

Lăsau flăcăii coarnele plugului, descoperindu-şi capul şi făcându-şi semnul sfintei cruci; strângeau copilandrii smocuri *(buchete)* de floricele de primăvară, ca să le aducă şi să le puie la ferestrele căsuţilor lor; deosebiau băbuţile buruienile de leac, de cele de mâncare, şi le vârau în traiste deosebite, ca să le întrebuinţeze fiecare la nevoia lor, iar Moş Andrei, după ce stătu locului cu căciula în mână,

zicând în gându-i de trei ori *Mărire ție Doamne,* și odată *Impărate ceresc,* simți că i se luminează fața și-i înviorează sufletul, după care cuvântă celor din juru-i:

— Să mai lăsăm treaba câmpului pe poimâne dimineață, că sfântul soare-i pe asfințit, și să ne cătăm fiecare la trup și la suflet, că azi se încheie săptămâna de muncă; iar după ce ne-om așeza toate în rânduială la căsuțile noastre, să nu uitați băieți și fete, că v'am făgăduit mai deunăzi să vă mai spun iar o bucată de poveste, pe cât mai este, din ale strămoșilor noștri...

— Să trăiești ani mulți, Moș Andrei! strigară fetele, flăcăii, copiii și sătenii ce se aflau prin jurul lui; și după ce-și luară fiecare uneltele de muncă cu dânșii, porniră pe la cocioabele *(bordeiele)* lor; dar nu așteptară nici să se întunece bine la casa lui Moș Andrei, și umplând aproape odaia lui, aduse care-din-cotro câteceva de-ale gustării, ce știau ei să aibă mai bunișor, și cu ceva udătură și băuturică.

Acum Moșul nu se mai suia pe cuptor, nici pe pat, ci se punea doar pe scăunelul lui cu trei picoare, într'un colț al odăiei, și nu aștepta să fie mult rugat ca să înceapă iar povestea lui, de unde o lăsase data trecută.

— După puhoiul cel năpraznic al Grecilor și Turcilor, cuvântă moșneagul, mai năpădiră și Rușii, de cuprinseră țările noastre, punând stăpânitori ghinărari *(generali)* și polcovnici *(coloneli)* de-ai lor o bucată de vreme, până ce dădu Dum-

Mihail Gr. Sturza
Domn al Moldovei.

nezeu gânduri mai bune altor Crai și Impărați din lume, și luminare de minte, cu îndrăsneală, la mai mulți tineri de-ai noștri, și din cei mai fără boierie, că după multă vânzoleală se ajunse a se pune în scaunele Domniei țărilor noastre iar vlăstare românești, care să aibă mai multă milă de norod, de cinstea, de munca și de țarina lui.

Așa, fu în Moldova rîdicat Domn Ion Sandu Sturza, și apoi alți câți-va, ca Mihail Gr. Sturza, Grigore Ghica, cari toți se opintiră cu trup și cu suflet, să lumineze poporul și să-i îndulciască și ușureze traiul, făcându-le școli bune, îndrumând negoțul, scăzând birurile prea grele, îndepărtând și pedepsind pe jefuitorii târgoveților și a țăranilor și dând dreptul tuturor vlăstarilor românești, chiar dintre cei a căror părinți trăgeau de coarnele plugului, să ajungă și ei în slujbele cele mari ale țărilor noastre.

Prin lumina nouă ce căpătară cei mai mulți tineri de-ai noștri, și mai bogați și mai din talpă, ei pricepură numai decât că noroadele noastre românești nu se poate să mai trăiască multă vreme despărțite, în două țărișoare mici, slabe și sărace, căci le putea așa jăfui oricine voia, sau oricine se credea mai tare dintre vecinii dușmani de peste granițe. De aceia începură a cere toți, într'un glas, tineri și bătrâni, boieri, negustori și țărani, atât din țara Moldovei cât și din aceia a Munteniei, ca țările aceste două mici să se uniască într'una mai mare, ca să fie mai puternică, să se negoțeze mai bine roadele pământului, să se lumineze tot mai

mult toată suflarea românească, şi să nu poată fi călcaţi oricând fraţiorii noştri de toate liftele străine.

Se înţeleseră dar cei mai mulţi din oamenii de samă ai Moldovei şi Munteniei, şi întinzându-şi toţi mâinile frăţeşte, se hotărîră a face o *unire trainică şi veşnică,* într'o singură ţară, sub numele de *România,* aşa ca să nu se mai facă pe viitor nici o deosebire între ce-i *Moldovan* şi ce-i *Muntean!*

Atunci oamenii deştepţi, luminaţi cu carte, şi mândri la suflet, au făcut stihuri, cântece şi jocuri de hore şi altele, în care se cânta şi juca, cu mic cu mare. Iată unul din cântece pe care l-a făcut tânărul *Vasile Alecsandri,* aşa cum vi-l spun eu acuşica:

Hai să dăm mâna cu mână
Cei cu inima română,
Să'nvârtim hora frăţiei
Pe pământul României.

Iarba rea din holde piară!
Piară duşmanul din ţară,
Intre noi să nu mai fie
Decât flori şi veselie.

Măi Muntene, măi vecine!
Vino să te prinzi cu mine
Şi la vieaţă cu unire,
Şi la moarte cu 'nfrăţire.

Unde-i unul nu-i putere
La nevoi şi la durere...
Unde-s doi puterea creşte
Şi duşmanul nu sporeşte!

Amândoi suntem de-o mamă
De-o făptură și de-o samă;
Ca doi brazi dintr'o tulpină,
Ca doi ochi dintr'o lumină.

Amândoi avem un nume,
Amândoi o soartă 'n lume.
Eu ți's frate, tu 'mi ești frate,
In noi doi un suflet bate!

Vin la Milcov cu grăbire,
Să-l secăm dintr'o sorbire.
Ca să treacă drumul mare
Peste-a noastre vechi hotare.

Și să vadă sfântul Soare
Intr'o zi de sărbătoare
Hora noastră cea frățească
Pe câmpia Românească!

Și de atunci tot așa înainte, o duseră Românașii noștri, apoi, din ce-în-ce tot mai bine și mai cu folos, alegându-se de toți un Domn nou, adevărat bun român, plin de duh și prea luminat la crieri, care-și iubia țara, și pe toți frații săi de neam, fără nici-o părtinire.

Acest Domn, care se numi *Alexandru Ioan Cuza-Vodă*, a stat în scaun numai șepte ani, că așa a vrut Pronia Dumnezeiască; dar în acești șepte ani multe fapte mari și folositoare țării a făcut: cu el a început a se împărți pământ la toți țăranii și muncitorii; el a scăzut birurile prea grele și a dat slobozenie deplină tuturor de orice angărie și silă ce le făceau cei mari celor mici, de-ai noștri,

Alexandru Ioan Cuza
Domnul Principatelor Unite

el a izgonit din țară pe călugării greci jacășI, cari pusese stăpânire pe cele mai mari bogății și pământuri ale țărilor românești; el a făcut legi nouă și drepte la fel pentru toată suflarea românească; el a întărit paza țării despre dușmanii din afară, punând pe picioare o armată voinică și vrednică de apărare a drepturilor țării; a făcut drumuri bune în toată țara, școli mari, fabrici, corăbii și alte multe lucruri pentru nevoia și bunăstarea tuturor.

S'a întâmplat însă că unii din boierimea țării nu s'a mulțumit cu ceea ce făcea Domnitorul Cuza-Vodă, și l-au silit să se tragă din scaunul Domniei, lucru pentru care mulți buni români ai noștri au plâns și s'au căinat.

— Da bine, Moș Andrei, de ce s'a lăsat Vodă-Cuza să-l scoată din scaun, și n'au sărit și ceilalți români să nu'l lese să plece? — întreabă flăcăul Nistor, nepot de-al lui Moș Andrei, și care trăsese de curând sorți *(a fost recrutat)* să intre în armată.

— Ia așa a fost sortit să fie, dragul moșului, că n'are Dumnezeu stăpân! Hehei! câte lucruri netrebnice se întâmplă în lumea asta, și oamenii cât de samă nu le pot opri mersul. Totuși, dacă așa pacoste s'a întâmplat pe țara Românească, atunci, în schimb, i-a fost ursit acestei țări a noastre să nu sufere prea din cale afară mai pe urmă, că vru Dumnezeu, ca în locu-i să se aleagă un alt Domnitor nou, care, deși se trăgea dintr'un neam străin, de mai departe de țara noastră, el se nemeri om foarte al trebii, și începu numai decât, de îndată

ce s'a suit în scaun, să stăpâniască poporul nostru cu multă pricepere şi omenie, aşa că din an în an, şi din zi în zi, ţara Românească se tot întări şi îmbunătăţi.

— Da ce, moşule, întreabă şi mătuşa Irina, adică aista străin era mai cu stea în frunte decât românaşul nostru Cuza-Vodă?

— Ba nu, femeie hăi! nu era mai cu stea în frunte, dar vezi tu, sunt în lume multe lucruri pe care le lasă Pronia asupra oamenilor, dar pe care noi nu le pricepem. Bine însă o fost ce-o fost, că o ieşit lucrurile bine la ţic; că de n'ar fi fost bine, ar fi fost tare rău!

Dar cât despre asta, mai dă încoace tu, lele Irino, din tot ce ai mai bunişor şi'n vatră şi prin răcliţe, că dacă ne-om mai umple ceva burtele şi ne-om mai unge gâtlejurile, apoi voiu mai spune eu ce a mai fost, cu bine şi cu rost, de frupt şi de post... după ce-a trece... Sfintele sărbători ale Paştilor.

VII

Din vremea Domniei lui Carol-Vodă şi a Elisabetei-Doamna.

Războiul Românilor şi Ruşilor cu Turcii şi faptele glorioase de la Griviţa şi Plevna. — Proclamarea Independenţei României.

Petrecuse norodul nostru cu multă bucurie şi se săturase fiecare românaş, mic şi mare, de toate bunătăţile lumii acesteia, cu colaci şi cozonaci, cu paşti şi ouă roşii, cu găini, curci şi miei fripţi la râpcă, de zilele Paştilor, că se săturase până şi cotarlele *(câinii)* de pe la stâni şi guzganii de prin şuri de atâtea fărâmături, iar din cea zamă de viţă mai se golise toate poloboacele din fundul beciurilor gospodarilor, ba chiar şi celea de pe la crâşma din sat şi din vecinătate. Incepuse a dogori soarele feţişoarele suratelor şi-a leliţelor, ce ţupăiau de gât cu flăcăii prin toate horele din sat, la care se adunau flăcăi şi fetişcane, ba chiar şi gospodari mai în doi peri, iar din-când-în-când şi de-alde bunicuţul Mihalache, mătuşica Irina, Moş Andrei, părintele Pintilie, şi alţi mulţi fruntaşi, înălbiţi şi gârboviţi de vreme, din sat, din cătunuri şi din împrejurimi.

Şi înspre Duminica Tomei Necredinciosul, sara

după toacă, pe prispa lată din faţa căsuţei lui Moş Andrei, se întrunise iar cimotii, cumetri şi vecini, ca la vr'o cincisprezece inşi, în aşteptarea graiului vioi şi dulce al celui care povestise în alte sări trecute, atâtea frumoase şi inimoase cuvinte, despre moşi-strămoşii neamului nostru cel românesc.

— Mai apropiaţi-vă copii, mai în jurul meu, că glasul nu mi-i tot aşa de tare ca mai înainte: Cu cât trece vremea, ştiţi vorba ceea, când se îndură Dumnezeu, şi lungeşte zilele omului, apoi îi mai scurtează din alte podoabe; aşa că şi unui ca mine, mi-a mai luat ceva din auz, din văz, din mirosit, din tăria graiului şi alte multe de toate, — nu vă fie cu supărare...

— Da spune acu, moşule!, spune cum îi putea, că noi avem urechi destul de bune, ca să ne vorbeşti şi mai încetişor.

— Ce-i drept! mai ales tu, ţâncule!, răspunse Moş Andrei, unui flăcăiaş ce mântuise şcoala din sat şi urma să plece la târg să înveţe să se facă dascăl de cei mari; te văd că ai urechi mai mari decât toţi dintre noi, aşa că, bată-te pârdalnicul, poate că'i ajunge şi tu vr'un ministru oarecândva!...

Toată lumea începu a râde cu hohot, numai ţâncul plecă nasul în jos şi nu mai mârâi nimica.

— Apoi să vă spun acu, feţii mei, de unde am lăsat mai dăunăzi: Cică, dupăce Vodă Cuza al nostru, de voie, de nevoie, a părăsit ţara, s'au cisluit boierii, ş'au hotărît să aleagă alt Domnitor, da din depărtare mare, ca să nu mai facă poftă la unii boieri din ţară să se jinduiască unii pe alţii.

Ș'au găsit o viță de împărat, dinspre apus, pe *Prințul Carol*, om tânăr, bine învățat, drept și cinstit, ahotnic *(dornic)* la treabă, care a giuruit înaintea tuturora că va păstra credința și dreptatea țării noastre neștirbite și va lucra toată viața lui ca să ridice și să lumineze mintea și starea Românilor, iar dinspre partea dușmanilor țării, să-i încredințeze că nu li se va întâmpla nici o năvală, nici o râpire, sau despoiere, sau altă ticăloșie.

Multe lucruri bune și înțelepte s'au făcut în țărișoara noastră în vremea cât a domnit Carol-Vodă; s'au făcut biserici, multe școli și mari și mici, s'au înființat drumuri-de-fier, vapoare, șosele bune, gospodării mari de țară și târguri, cu tot felul de mașini; legi bune, armată puternică și alte multe de toate. Dar cea mai mare faptă ce s'a întâmplat în vremea Domniei lui, a fost războiul ce l'a avut țara românească, de voie, de nevoie, împotriva Turcilor, ce multe veacuri o ținuse sub călcâiul lor și-i storsese multe biruri, bacșișuri și plocoane, numai pentru că, dragă Doamne!, se tocmise ca să-i fie apărătoare de dușmani, pe când, din potrivă, ei ne-au răsluit și averea și mare parte din țara strămoșească, — după cum v'am spus mai deunăzi.

Căci deschizându-se războiu mare între Ruși și Turci, la anul 1877, pentru slobozirea Bulgarilor, a Sârbilor, Macedonenilor și alte neamuri, de sub robia turcească, — după mai multe lupte sângeroase, cât-pe-ce era să deie de dracu Rușii, cu toată puterea lor cea mare.

Carol I
Domn, apoi Rege al României

Atunci Impăratul Rușilor, ceru cu mare stăruință ajutorul Românilor, cu toată oastea lor viteză și zdravănă.

Domnitorul Carol și întreaga armată românească, cu multe polcuri, sau regimente de *Dorobanți, Călărași, Tunari* și alte feluri de ostași, cari aveau ca cel mai deștept și mai de samă Comandant pe Generalul *Alexandru Cernat,* sări numai decât în ajutorul Rușilor pravoslavnici și luptă cu mare râvnă la cetățile turcești, *Plevna, Grivița, Smârdan, Vidin, Racova* și altele. Și nu trecu mult dela intrarea românilor noștri în foc și ei numaidecât făcură s p r a f c ă în t u r c i m e, doborându-le multe cetăți, ucizând sau prinzând o mare parte din regimentele lor și intrând în Plevna, cea mai puternică cetate turcească, dar mai cu samă prinzând viu pe cel mai mare comandant al turcilor, *Osman-Pașa,* poreclit *Gazi,* care vra să zică pe limba turcească: *cel mai viteaz!...*

Cu această prinsoare Turcii au fost siliți să închine steagul lor și la Ruși și la Români, că dacă n'ar fi fost mai ales Românii spre ajutor, la vreme, ar mai fi făcut mari stricăciuni Rușilor.

Ce să vă mai spun acu pe scurt, este că ne-am ales din trebușoara asta cu aceea că am scăpat pentru totdeauna de gloaba sau robia turcească, ca să nu le mai zicem *stăpâni* păgânilor acelora și să nu le mai dăm bacșiș nici un ort, nici un câne mort.

Deaceia de atunci țara românească s'a chemat *neatârnată,* ori cum îi mai zice *independentă,* și peste puțină vreme România s'a ridicat la scau-

Regina Elisabeta
Ce-i mai zicea şi Carmen Sylva

nul de *Crăiie,* adică *Regat,* iar Domnitorul Carol I, de atunci s'a numit *Rege al României.*

Mare veselie pe neamul nostru a mai fost și atuncea și multe cântece și stihuri s'au rostit de tinerimea plină de vlagă, care bucuroasă de câștigul slobozimei și-a vredniciei noastre strămoșești, s'a gândit de pe atunci să ajungă într'o bună zi, la *unirea și înălțarea tuturor Românilor* din jur-împrejurul țării noastre vechi românești, căci știu că mai rămăsescră mulți frați de sânge și inimă peste granițele de atunci, în *Basarabia, Bucovina, Ardeal, Banat, Crișana* și *Maramureș,* cari doriau și așteptau sfânta zi plină de har, lumină și căldură, în care s'ar putea întroloca și îmbrățoșa, unii cu alții, ca să serbeze într'un graiu și într'un suflet reînvierea României întregite, așa după cum fusese așezată cu vre-o optsprezece veacuri mai înainte, de răstrămoșul nostru *Impăratul Traian cel Mare.*

Dar am uitat să vă spun că în para războiului cel mare dintre Ruși, Români și Turci, pe lângă Vodă Carol și mai mulți generali și alți fruntași ofițeri români, mari și mai mici, din cari unii ș'au lăsat viața, alții sângele pe câmpiile Bulgariei, mai aveau românașii noștri un înger de pază și ajutor, care pe mulți răniți i-a ajutat și i-a scăpat dela moarte, alinându-li suferințele ca o mamă bună, plină de inimă pentru copiii României. Acel înger milostiv a fost *Elisaveta Doamna,* care a înființat multe spitale pentru răniți, a căutat și legat rănile

celor căzuţi cu mâinile ei şi a împărţit tuturora mângâiere şi îndulcire vieţii lor necăjite.

Şi după aceia încă multă vreme, Elisaveta, care atunci s'a numit *Regină*, a îngrijit de copiii rămaşi orfani, după unii din cei ce-au pierit în războiu, cum şi de mulţi alţi oameni săraci şi neputincioşi. Aşa ea a mai înfiinţat şi o mare casă de oploşire pentru cei orbi, din ţara întreagă, care s'a numit *Vatra-Luminoasă*, şi alte multe lucruri bune şi frumoase, despre cari i-a rămas pomina în întreaga Ţară Românească.

*

Dar despre chipul cum s'au luptat Românii cu Turcii, atunci, la Plevna şi la Griviţa mai ales, voi mai spune eu data viitoare vorbe frumoase şi duioase, că acum, uitaţi-vă, luna se dă cam după pomii stufoşi, şi, nu de alta, dar mi-i că dă!... de'ţi mai întârzia mai mult pe aici, să nu se prilejască care cumva, să nimerească, unii din voi, la întors pe nişte cărări prea întunecoase din heiurile păduricei, sau pe la alte case decât cele ale lor, ori ale părinţilor lor.

VIII

Cum s'a hârjonit cu Turcii, în anul 1877, la Griviţa şi Plevna, Românaşii noştri cei viteji.

Când pe deasupra dungii dealului de dindosul casei lui Moş Andrei abia se mai zărea o geană din soarele dogoritor al lunii lui Florar, vr'o două testele de prăşitori, cari făcuse o clacă în ziua aceia la popuşoieşii *(diminutiv dela popuşoi, porumb)* din lanul bătrânului, se adunară, obosiţi şi asudaţi, poftiţi fiind la o gustare dintr'un potroc de raţă, acrişor de făceai cu ochiul şi soacrei, şi nişte sărmăluţe mărunţele şi ochieşele, cât pumnul lui Ilie Ghiogariu... Unde mai pui că Moş Andrei trimesese tocmai la al treilea sat să aducă vr'o trei ploşte de vinişor, ce pişca de limbă şi strălucea în pahar, ca rujii din faţa leliţei Tofana.

Aluneca repede pe gâtlejurile prăşitorilor sorbitura cu bucăţelele de raţă, şi sărmăluţele cât erau ele de ototo!, şi mai ales vinul cel profir cu miros de busuioc, şi n'apucă bine să se strângă străchinele de pe mese, că Moş Andrei, ce stătuse ceva mai sus pe prispă, tuşi voinicește, îşi mai clăti gâtlejul cu ce mai rămăsese în paharul lui, şi începu să grăiască mai tare şi răspicat, ca să-l audă toţi din jurul lui:

— Ş'apoi, iaca aşa feţii mei! Tot v'am făgăduit eu mai de mult să vă spun mai lămurit fapta năstrușnică a Românaşilor noştri, când s'au bătut cu Turcii la Plevna, — de li s'au dus buhul în lumea întreagă! Incai să v'o închei acu, — că cine ştie când om mai avea vreme de clacă, ori de cislă; că mă simt că mi se tot moaie glasul şi'mi slăbesc bălămălile! Ştiţi „viaţa omului ca floarea câmpului": azi baţi talpa'n horă de se urcă nouri de colb până'n ceriu şi mâni, desdedimineaţă, când să te scoli, te trezeşti ţapăn, şi cu toate cumătrele din sat bocindu-te, de se sparie şi gâştele din toloacă.

— Zi-i, Moş Andrei! Zii cum ştii mai bine şi mai frumos, că ni gâdilă ceva la inimă când grăieşti niata, din cele ce-ai văzut ş'ai auzit de când trăieşti.

— Apoi iaca aşa, măi băieţi: Cică era prin anul 1877 dela Hristos, cu Doamne-Ajută! Ceea ce face ca o jumătate de veac de atunci şi până astăzi.

O pozderie, ca nourii cei de piatră, de oaste Rusească, năvălise într'o bunădimineaţă în ţărişoara Românească, trecând de peste Prut încoace, cu puşti, cu tunuri, cu călărime multă, cu care încărcate de merinde şi ciuhăie trebuitoare la războiu, şi scurgându-se rânduri-rânduri prin Moldova, se lăsară 'n jos pe Dunăre.

De aici, se începu focul şi bătălia, cu Turcii de peste apă; se aruncă pod mare, cât vezi cu ochii, până dincolo în Ţara Turcească, pe care porniră regimente întregi ruseşti; se cufundară mai multe corăbii de ale păgânilor, ş'apoi, odată trecuţi dincolo

de Dunărea, Rușii, mari încăierări și mari vărsări de sânge se făcură între cele două armate asmuțite.

Se luptau Rușii cum știau ei mai bine cu Turcii, dar se luptau și acești păgâni, — că erau mulți și învăpăieți împotriva creștinilor, și aveau cetăți și șanțuri mari, din cari ei trăgeau fără încetare în cei ce năvăleau în țara lor...

După câteva luni de luptă dintre Turci și Ruși, nici unii nici alții nu se lăsară doboriți: că era mai ales o cetate strașnică, înconjurată cu ziduri și cu adânci șanțuri de pământ, care-i zicea Plevna, și un Pașă voinic, ce-i zicea *Osman-Gazi,* cari se țineau mai dârji decât toți ceilalți și propriu și sfărmau multă oaste rusească prin puterea lor; așa că dela o vreme, mai-mai, cât pe ce să dovedească Turcu pe Rus.

Dacă se văzură Rușii așa ajunși la ananghie *(la strâmtoare)* și în neputință de a-l birui pe Osman-pașa, se întoarse cu privirile către oastea Românească, care până atunci stătuse liniștită de păzea numai malurile Dunărei, să nu care cumva să-i vie poftă Turcului să năvălească într'o zi în țara noastră!

Cei mai mari ai Rușilor, și Impărat și generalii lor, văzându-se neputincioși de a-i birui pe Turci, trimiseră repede, cu telegraful chiar, rugăminte lui Carol-Vodă al Românilor, să deie drumul oastei lui să treacă Dunărea, și să le vie în ajutor spre a scoate din cuibul lui de vultur, pe Osman-Pașa viteazul.

Vodă Carol şi generalii români, dacă văzură aşa stăruinţă şi poftire, nu se lăsară multă vreme rugaţi, şi înaintară numai decât pe un pod, ce-l făcură tot ei, răpede, peste Dunăre. Şi mergând cu grabă înspre vestita cetate Plevna, acolo dădură mai întâiu de multe şanţuri, şi cetăţui de pământ, ce li se zicea *redute,* în care străjuia multă oaste turcească. După lupte scurte, dar amarnice, oastea Românească luă dela Turci mai multe şanţuri şi redute întărite, cum şi tunurile şi toate armele ce se aflau în ele.

Dar pentru ca să le lovească şi să cucerească însăşi cetatea cea mare, *Plevna,* cum şi o redută întărită foarte straşnic, care-i stătea înainte spre apărare, ce-i zicea *Griviţa,* nu era tocmai aşa de uşor, căci trebuia luptă mare şi foc grozav, ca să dărîme întăriturile şi vajnica oaste a lui Osman-Paşa.

Se ţinu sfat mare între Vodă şi generalii români, dintre cari cel mai de seamă se numea Alexandru Cernat, cum să facă, cum să dreagă, ca să nimerească mai bine, mai repede, şi cu mai puţină vărsare de sânge să răstoarne toate întăriturile şi zidurile turceşti. Şi atunci se alese care regimente cu feciori mai voinici şi mai de samă s'or găsi, să se puie în fruntea oştirii şi în faţa focului turcesc, să se arunce fără frică şi fără poticnire, şi să smulgă cetatea din ghiarele Turcilor! S'au ales dar atunci, unul din cele mai bune *regimente dintre Dorobanţi,* ce purta *numărul treisprezece,* care era adunat din feciori *din ţinuturile moldoveneşti*

Iașii și Vasluiul, și fiecare din ostași era cunoscut că-i mândru, fără de frică, isteț și voinic, că ar putea lupta chiar și cu fiarele sălbatece din pădure, da nu numai cu niște păcătoși ca Turcii!

Așadar, regimentul al treisprezecelea de Dorobanți primi poruncă, ca în fruntea altor regimente, alese din oștirea întreagă, să deschidă focul, și să se arunce mai vajnic asupra redutei Grivița, pe care, dacă ar călca-o, ușor apoi oastea întreagă va doborî și marea cetate a Plevnei!

Zis și făcut: In dimineața de 27 August al anului aceluia, se începu focul împotriva Griviței, de voinicii flăcăi ai regimentului pomenit, — și Doamne-Dumnezeule!...

Cum se aruncară ca niște pui de lei toți ostașii noștri, și cum înaintară sub malurile înalte ale redutei, iar acolo, punând scări mari, se suiră ca niște mâțe *(pisici)* sau zgribțori *(balauri),* în vârful malurilor, și începând lupta strașnică piept la piept, se făcu vâltoare mare, în mijlocul focului, al gloanțelor și al fumului ce se asemăna cu niște nouri grozavi, cu trăsnete și fulgere, de par'că se deschisese iadul întreg, cu toți dracii din el, ce ard veșnic în cazanele cu smoală aprinsă!

După vr'o câteva ceasuri cât a ținut lupta cea îngrozitoare, în care căzură sute de leșuri *(cadavre)* omenești, și din Români și din păgâni, flăcăii noștri, cu ofițerii lor în frunte, dovediră pe dușmani, și cuprinseră reduta Grivița, luând steaguri multe turcești, și tunuri și puști, și prinzând vii mulți din turcii cu care se luptase piept la piept.

Aşa învălmăşeală şi pârjol năstruşnic nu s'a mai văzut, nici pomenit de nimenea din cei ce au mai luat parte prin alte războaie şi prin alte pământuri!

A doua şi a treia zi, luptele mai urmară tot aşa de aprinse între ostaşii Români şi Turci, până ce în sfârşit dădu bunul Dumnezeu şi ai noştri dovediră de istov întreaga turcime, ce apăra marea cetate a Plevnei, — pe care apoi o învăluiră aşa, că viteazul ei comandant Osman-Paşa, fu nevoit să închine steagul la Români, şi să se dea prins, el cu toată oastea lui, şi cu toate armele şi merindele ce le avea în cetatea sa.

Atunci acolo veniră numaidecât comandanţii cei mai de frunte, şi Români şi Ruşi, cu însuşi Carol-Vodă, — care era numit şi de Impăratul Ruşilor comandant peste toate armiile, — îi lăudară şi îmbărbătară pe luptătorii noştri, ca pe nişte viteji fără samăn, şi împodobiră pe toţi cu frumoase decoraţii, cruciuliţi şi daruri, atât Românesti, cât şi din partea Ruşilor, — cari nu fusese în stare să dovedească turcimea, cum au făcut-o Românaşii.

Au pierit, ce-i dreptul, mulţi din toate regimentele româneşti câte mai intrase în foc la Plevna, dar cei rămaşi în viaţa făcură izbânda şi faima României şi la întoarcerea lor în ţară fură primiţi de toată suflarea cu flori şi coroni de frunze de stejar; iar guvernul ţării le-a dat multă răsplată şi pământ de hrană la toţi luptătorii şi la neamurile lor.

Țara întreagă din acea clipă rămase singură, stăpână pe sine, neatârnată de turci, sau de alte neamuri, cum fusese înainte de război, — ca să poată să trăiască slobodă, să înflorească și să se îmbogățească, după cum îi era menirea ei dela Dumnezeu!

Tot atunci, s'au făcut multe cântece frumoase despre viteția soldaților Români, din cari mai ales unul, cărui îi zicea *Peneș Curcanul,* făcut de poetul *Vasile Alecsandri,* e așa de frumos, că trebuie să-l ție minte și să-l zică adesea mai fiecare suflet din Țările Românești...

— Da d-ta îl știi. Moș Andrei?, îl întrebă deodată câțiva din flăcăii și fetele ce ascultau cu drag vorbirea moșneagului.

— Se poate să nu? feții mei...

— Dacă-l știi, apoi te rog spune-ni-l și nouă. să-l învățăm și noi cu toții ca pe Tatăl-Nostru!

— Păi bine, feților, numai să vă țintuiți bine urechile și creerul, ca să vă rămâie în cap ce voi spune eu...

Mătușa Irina mai scociorâse nu'ș'de unde o ploscă burduhănoasă cu busuioc de cel profir și o puse în mâna lui Moș Andrei, care, după ce-'ș umplu ulcica lui și o dădu de dușcă fără să mai răsufle, o trecu la vecinii lui, apoi își șterse musteața cu mâneca cămeșii, și începu, cu grai răsunător, iaca așa:

Sergentul Peneş Curcanul povestind faptul războiului dintre Români şi Turci

— Ascultați băieți și fete cântecul lui *Peneș Curcanul*, alcătuit de *Vasile Alecsandri*. Cică:

Plecat-am nouă din Vaslui
Și cu Sergentul zece,
Și nu era, zău! nimărui
In piept inima rece!
Voioși ca șoimul cel ușor
Ce zboară de pe munte,
Aveam chiar pene la picior,
Ș'aveam și pene 'n frunte.

Toți Dorobanți, toți căciulari,
Români de viță veche,
Purtând opinci, suman, ițari
Și cușma pe-o ureche;
Ne dase nume de Curcani,
Un hâtru bun de glume,
Noi am schimbat lângă Balcani,
Porecla în renume.

Din câmp, de-acasă, dela plug
Plecat-am astă vară
Ca să scăpăm de Turci, de jug,
Sărmana noastră țară;
Așa ne spuse 'n graiul său
Sergentul Mătrăgună,
Și noi ne-am dus cu Dumnezeu!
Ne-am dus cu voie bună!

Oricine 'n cale ne 'ntâlnea
Cântând în gura mare,
Stătea pe loc, s'ademenea,
Cuprins de admirare:
Apoi în treacăt ne 'ntreba
De mergem la vr'o nuntă?
Noi răspundeam în hohot: „Ba!,
Sburăm la luptă cruntă!"

— „Cu zile mergeți, dragii mei,
„Și să veniți cu zile!"
Ziceau atunci bătrâni, femei,
Și preoți și copile;
Dar cel Sergent făr' de musteți,
Răcnea: „Să n'aveți teamă,
„Românul are șepte vieți
„In pieptu'i de aramă!"

Ah! cui i-ar fi trecut prin gând
S'ar fi crezut vr'odată,
Că mulți lipsi-vor în curând
Din mândra noastră ceată!
Priviți: din nouă câți eram
Și cu sergentul zece,
Rămas-am singur eu... și am
In piept inima rece!

Crud e când intră în stejari
Năprasnica secure,
De-abate toți copacii mari
Din falnica pădure!
Dar vai! de-a lumei neagră stea
Când moartea nemiloasă
Ca 'n codru viu pătrunde 'n ea
Și când securea-i coasă!

Copii, aduceți un ulcior
De apă, de sub stâncă,
Să stâng pojarul meu de dor
Și jalea mea adâncă.
Ah! ochi-mi sunt plini de scântei
Și mult cumplit mă doare
Când mă gândesc la frații mei
Ce au pierit în floare...,

Cobuz Ciobanu 'n Calafat
Cânta voios din fluier,
Iar noi jucam hora în sat,
Râzând de-al bombei șuier;
Deodat' o schijă de obuz
Trăznind — mânca-o-ar focul! —
Rătează capul lui Cobuz, —
Și ea ne curmă jocul.

Trei zile 'n urmă am răzbit
Prin Dunărea umflată,
Și nu departe-am tăbărât
De Plevna blăstămată.
In fața noastră se 'nălța
A Griviței redută,
Balaur crunt ce-amenința
Cu ghiara-i nevăzută.

Dară și noi încă pândeam
Cum se pândește o fiară
Și tot chiteam și ne gândeam
Cum să ne cadă 'n ghiară.
Din zori în zori și Turci și noi
Svârleam în aier plumbii,
Cum svârli grăunți de păpușoi
Ca să hrănești porumbii.

Și tunuri sute bubuiau,
Se clătina pământul;
Și mii de bombe vâjâiau
Trecând în zbor ca vântul.
Ședea ascuns Turcu 'n ocol,
Ca ursu 'n vizunie:
Pe când trăgeam noi tot în gol,
Ei tot în carne vie!

Ţinteş era dibaci tunar,
Căci toate-a lui ghiulele,
Loveau turcescul furnicar,
Ducând moartea cu ele.
Dar într'o zi veni din fort
Un glonte... numai unul!
Şi bietul Ţinteş căzu mort,
Îmbrăţişându-şi tunul!

Pe-o noapte oarbă Bran şi Vlad
Erau de santinele, —
Fierbea văzduhul ca un iad
De bombe şi şrapnele.
In zori găsit-am pe-amândoi
Tăieţi de iatagane,
Alăturea c'un moviloi
De leşuri musulmane!

Sermanii! bine s'au luptat
Cu lifta cea păgână,
Şi chiar murind ei n'au lăsat
Să cad' arma din mână.
Dar ce folos! ceata scădea
Ş'acuma rămăsese
Cinci numai, cinci flăcăi din ea,
Şi cu sergentul şese!...

Veni şi ziua de asalt,
Cea zi de sânge udă!
Părea tot omul mai înalt
Faţă cu moartea crudă.
Sergentul nostru, puiu de zmeu,
Ne zise-aste cuvinte:
„Cât n'om fi morţi, voi toţi şi eu,
Copii, tot înainte!"

Făcând trei cruci, noi am răspuns:
„Amin! și Doamne ajută!"
Apoi la fugă am împuns
Spre-a Turcilor redută.
Alelei! Doamne, cum zburau
Voinicii, toți cu mine
Și cum la șanțuri alergau,
Cu scări și cu fașine!

Iată-ne ajunși... încă un pas...
Ura! 'nainte, ura!...
Iar mulți rămân fără de glas,
Le 'nchide moartea gura!
Reduta 'n noi răpede-un foc
Cât nu-l încape gândul,
Un șir întreg s'abate 'n loc,
Dar altul îi ia rândul.

Burcel în șanț moare zdrobind
O tidvă păgânească,
Șoimu 'n rădan moare răcnind:
„Moldova să trăiască!"
Doi frați Călini, ciuntiți de vii,
Se svârcolesc în sânge:
Nici unul însă, dragi copii!
Nici unul nu se plânge...

Atunci viteazul Căpitan
Cu-o largă brazdă 'n frunte,
Strigă voios: — „Cine-i Curcan,
Să fie șoim de munte!"
Cu steagu'n mâni, el sprintenel,
Se suieo scară 'naltă;
Eu cu Sergentul după el;
Sărim dela olaltă!

Prin foc, prin spăngi, prin glonți, prin fum,
Prin mii de baionete,
Urcăm, luptăm... Iată-ne acum
Sus, sus la parapete.
— Alah! Alah! Turcii răcnesc.
Sărind pe noi o sută,
Noi punem steagul românesc
Pe crâncena redută.

— Ura! măreț se 'nalță 'n vânt
Stindardul României!
Noi însă zacem la pământ,
Căzuți pradă urgiei:
Sergentul moare șuierând
Pe turci în risipire,
Iar Căpitanul admirând
Stindardu 'n fâlfâire!

Și eu, când ochii am deschis,
Când mi-am luat osânda,
— „Ah! pot să mor de-acum, am zis,
A noastră e izbânda!"
Apoi când iarăși ne-am trezit
Din noaptea cea amară,
Colea pe răni eu am găsit
„Virtutea militară".

Ah! de-ar da Domnu să-mi îndrept
Această mână ruptă,
Să'mi vindec rana dela piept,
Să mă 'ntorc iar la luptă.
Că nu-i mai scump nimica az
Pe lumea pământească,
Decât un nume de viteaz
Și moartea vitejească.

Când sfârși de zis Moș Andrei aceste stihuri *(versuri)*, pline de focul sfânt al patriei românești,

pline de focul sfânt al patriei românești, ochii tuturor celor ce ascultau erau plini de lacrimi, dar totodată surâdeau de bucuria biruinții și mândria neamului nostru vitejesc.

— Să trăiești încă mulți ani, Moșule! îi zise atunci și preotul Pintilie, care venise mai târzior, când Andrei era pela mijlocul stihurilor. Se cunoaște că ai un suflet vrednic de Român, dacă știi și poți să spui și la tinerimea de azi așa lucruri frumoase și sfinte chiar, din toate părțile unde răsuflă glas românesc, și care trebuie să le cunoască ca pe *Tatăl-Nostru,* și să le spuie oricând și în orice loc. Că nu-i nimica mai vrednic de menirea unui om, decât iubirea de patrie, de neam și de facere-de-bine în orice prilej.

Toți ascultătorii într'un glas hiritisiră *(felicitară)* pe Moș Andrei, unii sărutându-l pe față, alții sărutându-i mâinile.

Și nu știu cum se făcu, că în câteva clipe se înființă pe locul acela un țigănuș scripcar și un altul cobzar, cari începură a cânta iar *Hora Unirei,* la a cărei auz toți, mic cu mare, se prinseră de mâni și începură a bate cu tălpile pământul, de se ridică în sus colbul *(praful)* ca nourii. Și au țupăit toți cari se aflau acolo, cu mic cu mare, cu Moșul și Mătușa, cu Părintele și vecinii și cimotiile, până se făcu întunerecul mare și oboseala jocului amorți picioarele și uscă gâtlejurile tuturora. Iar când fu vorba să se împrăștie fiecare pe la căsuțele

lor, Moş Andrei mai dete un chiot de bucurie şi strigă cât ce putu celor din jurul seu:

— Ci să mai veniţi de-acu într'o Sâmbătă viitoare, că mai am să vă mai povestesc ceva, — dar ceva mai mândru, mai minunat şi mai straşnic decât toate cele ce v'am povestit până acum!

IX

A doua înviere a Neamului Românesc. Introlocarea pământurilor strămoşeşti. „Dacia" renăscută pentru veşnicie. Noul Rege al României, Ferdinand.

Soarele lucios şi cald din toiul verei începând a se lăsa încet pe după dealul din faţa Hlincei, şi după ce au sunat toaca şi clopotele cele mărunte ale Sfintei mânăstiri, ca să vestească lumea de vecernia dinspre Duminică, cum se obicinueşte în fiecare Sâmbătă spre seară, — în jurul căsuţei lui Moş Andrei se strânsese iar mulţi vecini şi multe cimotii, până şi din satele de primprejur, — că le mersese buhul poveştilor pe care le spunea cu atâta şart bătrânul dascăl, încât oricine auzea de aşaceva, căuta numai decât să vie şi să asculte cât-decât, măcar ceva din toate asemenea dulci şi vrednice grăiri.

N'apuca bine să însăreze când se arăta acolo şi popa şi dascălul cel tânăr, cari mai aduse cu ei încă nişte alte cimotii de-ale lor, — şi cu toţii ca la mai bine de douăzeci de inşi se aşezară care pe iarbă, care pe câte un lăicer ori pe câte un scăunaş,

în faţa prispei pe care luă loc iarăşi Moş Andrei, alăturea cu băbuţa lui Irina şi vr'o două leliţe rumeoare, ce se logodise de-curând şi aşteptau să le citească popa *Isaiia dânţuieşte,* cât s'a putea mai curând...

— Cu bine aţi venit feţii mei! — şi Sfinţia ta, prea cinstite Părinte Pintilie! Că mult drag mi-i să vă văd pe toţi introlocaţi în jurul bordeiaşului meu, voi toţi Românaşi verzi ca stejarul şi încercaţi la faptă bună, la treabă, la mâncare acătărei *(cum se cade),* caşi la băuturica cumpătată, ce lunecă pe gât ca şerpele, în cararea lui cea de supt pământ!

— Ne era dor de niata, Moş Andrei, răspunse părintele Pintelie, că deşi deobiceiu nu dai mai niciodată greş la sfintele Duminici de peste an, ca să ţii isonul cântăreţului nostru, care te-a înlocuit de-o vreme, dar Duminica trecută ai lipsit, tocmai când aveam mai multă nevoie la slujbă...

— Că m'o scos din casă nevoia, părinţele, de-am mers dedimineaţă la Ieşi, că trebuia să plece fecioru-meu în manevră; şi i-am mai dus ceva de-ale gurei pentru drum, — nişte pastramă de capră şi vr'o doi pui de găină, gata fripţi, — ba ş'un clondiraş de săcărică, făcută de mine, s'o aibă mai de uitat osteneala din când-în-când. Dar acum, dacă v'aţi adunat atâţa în giurul meu, ca să stăm la palavre şi la taifas, — încaltea să vă spun şi eu ce mai aveam pe inimă, după cum v'am făgăduit...

— Ci hai, moşulică, şi ni-i spune, ca să auzim şi noi cu drag povestirile nitale, care ne gâdilă la inimă!, — zise cam în acelaş glas cele două leliţe.

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

ce se așezară pe pirspă, cât mai aproape de Moș Andrei.

— Și iaca așa, drăguțele mele!, voi spune și vouă, voi spune la toți, — că acu-i vorba de vremile noastre, pe care le-am apucat și petrecut văzând cu ochii, și le-am trăit cu sudoarea și munca noastră aprigă, — iar mulți dintr'ai noștri ș'o lăsat pe țarinele și lanurile țărișoarei noastre, nu numai osteneala și șiroaie de sânge, dar chiar și viața lor și a multora din copiii ori părinții lor. Dar toate ieste le-a trimes bunul Dumnezeu din cer, pentru încercarea, dar și pentru fericirea neamului nostru românesc, care de multă vreme a fost sortit de pronia cerească să rămâie în sama vieței celei de mândră fală, dela care a pornit nația noastră, când s'a întemeiat și a prins rădăcină pe pământul binecuvântat al vechii Dacii. Că nu degeaba a curs în vremuri sânge împărătesc pe pământul cel negru al țărilor noastre, — și trebuia odată și odată să ajungem iar la întregirea și înălțarea neamului nostru, ca unul ce s'a arătat vrednic de mărirea și de lauda tuturor celorlalte neamuri străine ce ne înconjoară.

— Să trăiești ani mulți, Moș Andrei! și să trăiască țara noastră românească, mare și îmbelșugata! — glăsuiră iarăși cei mai mulți dintre cei ce se aflau acolo.

— Ș'apoi, cum v'am spus, și nu mi-aș uita cuvântul, — dacă Țara noastră a ajuns neatârnată de nici un neam altul străin, după ce am gonit pe Turci din pătulul ce-și făcuse la noi, și s'o astăm-

Regele Ferdinand

părat Rușii, în lumea lor, — când ni se părea lumea mai dragă, și cu toți românașii noștri munceam și ne oropseam, ca să facem toate lucrurile cele bune pentru propășirea și înălțarea fiecăruia și a tuturora, ca școli, biserici, fabrici, drumuri-de-fier, vapoare, să săpăm mine nouă de păcură și gaz, să ne îmbunătățim judecătoriile, cele mici cât și cele mari, și armata, care să ne păziască de dușmani, și să îngrijim de înlăturarea bolilor și a sărăciei celor nevolnici și câte și mai multe altele, — țoropoc-troc deodată, ce să vezi?! — că vecinii noștri de peste Dunăre, Bulgarii, pentru a căror slobozenie de sub călcăiul Turcilor ne-am vărsat și noi sângele nostru și al copiilor noștri, — începură a prinde la nas și a țipa și a se rățoi, că numai decât să cuprindă ei mai mult pământ decât li fusese dat să aibă, — și asta în paguba și a noastră și a celorlalte neamuri de peste Dunărea, cum erau Machidonenii, cari-s frați de un neam cu noi, cam tot de pe vremea Impăratului Traian, Sârbii, cari aveau și ei tot dreptul la pământul ce'l stăpâneau, Muntenegrenii, Grecii și alții!

— Auzi, Bulgăroii naibei! dar de ce nu se astâmpărau ei în culcușul lor acolo? întrebă un alt moșneguț dintre ascultători.

— Că-i mânca spinarea a bataie! respunse Moș Andrei. Ș'apoi să vedeți, cum neamurile cele de care v'am spus, au trimes rugăminți multe la Regele nostru Carol I Vodă, ba 'ncă și Impărații de prin jurul țărei noastre au stăruit, că țara noastră să trimită o samă de armată românească, să-i a-

stâmpere şi să-i cumințească! — Şi Doamne, mări fraților, ci-că după ce-a trecut armata noastră peste Dunăre, în anul 1913, şi-a pus mâna în chica Bulgarilor şi i-o luat la repezit, — să-i fi văzut pe toți cum o luară la goană care încotro vedea cu ochii, — de'n câteva zile regimentele românești cuprinse mai bine de jumătate de țară bulgărească! Şi n'o trecut mult şi Regele lor de acolo a cerut iertare şi pace, şi ne-o dat de voie de nevoie, o mare parte din pământul lor nouă, cu mai multe orașe, ca *Silistra, Turtucaia, Balcicul* şi altele mai mărunte, din giosul Dobrogei!

— Așa mai înțeleg şi eu! grăi iar unii din cei ce ascultau astă mândră istorisire.

— Numai că n'o rămas lucrurile numai cu atâta! Era hotărît de Dumnezeu ca Românașii noştri să mai ducă şi alte jertfe de sânge şi vieți de oameni... Că n'o trecut decât vre-o 3 ani şi goarnele militărești au început din nou a chema în concentrare pe feciorii şi frații noştri, cum şi care încotro trebuia să vie, pentru că în lumea întreagă începuse multe alte neamuri a se burzului, a se răsvrăti şi a face chiar războaie crâncene. C'apoi doar chiar din anul 1914, Impăratul şi oştile cele Nemțești se apucară la bătaie cu Franțujii, cari sunt tot dintr'o viță veche latinească, cum suntem şi noi Românii, şi voiră Nemții să-i sfâşie cu totul şi să le iee chiar şi țara! Noroc numai că săriră răpede în ajutorul lor şi alte neamuri bune, cum sunt Inglejii, Belgienii, Italienii, Portugalii, ba

chiar și Americanii de peste nouă mări și nouă țări!...

Peste puțină vreme, toate națiile de pe pământul nostru, s'au încăerat; de-o parte Nemții cu Austriecii, Turcii și Bulgarii, cei pe care i-am dezrobit noi dela Turci, — iar de alta Franțujii, Rușii, Italienii și ceilalți ce i-am spus mai dinioară... Dar fiind că noi Românii eram la mijlocul celorlalte neamuri cari se războiau necontenit, și unii și alții din ei ne rugau, și ne dădeau ghes *(ne îmbiau)* numai-decât să intrăm în foc și noi, ba unii pentru ei, ba alții pentru ceilalți, care de care făgăduindu-ne că ne va da din pământul vechii Dacii câte o bucată, ca să ne mărească țara, ba că ne-a da și alte bogății și marea și sarea, numai și numai ca să ne ademenească!

— Auzi îndrăcitele de lifte străine! crâcni una din femeile de lângă prispă.

— Taci Marghioalo! o întrerupse Irina, că deacum îi mai de samă!

— Și așa cum vă spun, urmă Moș Andrei, după multă și bună chibzuială și cumpăneală, mai marii țării noastre s'au hotărît cu toții să iee partea Franțujilor ș'a Italienilor, ca unii ce's mai aproape de sângele nostru. Și s'o mai întâmplat tot atunci, că bunul nostru Rege Carol a răposat întru-Domnul, și în locul lui s'a suit pe scaunul Domniei, nepotul seu, *Ferdinand.* Iar prin luna lui August 1916, după ce s'a trâmbițat în toate unghiurile țărei alarma de război, oastea noastră întreagă a pornit să treacă munții Carpați și să cuprindă pământul

vechii Dacii, cărei zice şi *Ardeal,* sau *Transilvania,* şi care fusese mai de multă vreme cuprins şi stăpânit, multe sute de ani de naţia Ungurească. — Hehei! fârtaţilor! Să fi văzut cu câtă inimă şi cu cât duh de izbândă s'au aruncat Românaşii noştri în spatele Ungurilor şi a Nemţilor, — de'ţi venea să crezi că mănâncă pământul şi zbor peste munţi, peste râuri şi peste toate târgurile ce le întâlneau în cale!

— Halal de frăţiorii noştri! strigară mai mulţi din cei ce ascultau cu smerenie povestirile lui Moş Andrei.

— Dar mai staţi, băieţi! că lucrul n'a fost tocmai aşa de uşor cum credeţi voi!... Că prădalnicii de duşmani vechi ai naţiei noastre româneşti trase la dânşii şi alte hordii păgâne din jurul nostru, pe Bulgari şi pe Turcii cari de multă vreme căutau să ne sară în spate. Mai apoi şi provoslavnicii de Ruşi, cari la început ni se arătase ca prieteni şi voitori de bine, după ce ş'au dărâmat Impărăţia lor, ş'au ucis pe Impăratul lor, apoi ne-au vândut şi pe noi, şi în loc de tovărăşie cinstită şi de ajutor, căutară şi ei să ne lovească şi să ne sară în spatele nostru. Şi aşa, — neamul nostru, încunjurat şi izbit de mulţi duşmani din toate părţile, de sute de ori mai mulţi la număr decât noi, au început să ne lovească din toată puterea lor, şi din partea munţilor şi de peste Dunăre, cu tot felul de arme şi prăpăstii, şi fără răgaz, — încât noi, cu toată împotrivirea şi lupta voinicească ce o dădeam în jurul ţărei noastre, era într'odată, cât-pe-ce —

cât-pe-ce să fim doborîți de istov. Sute de mii de oameni de-ai noștri au căzut sub loviturile dușmanilor, și averea întreagă a țărei începu să fie prădată și istovită, — că mai nu ne rămăsese decât ca un sfert de țară, în susul Moldovei, care să fie slobodă și în care să se poată trage și apăra oastea românească ce mai rămăsese nesfârticată, cu Regele și Miniștrii și Comandanții ce ne-au mai fost rămas încă în viață.

Dar Dumnezeul nostru, care niciodată nu ne-a părăsit și nici nu ne-a pedepsit de istov neamul, s'a îndurat atunci și de noi, și ne-a dat, la câți au mai rămas dintre noi, puteri nouă, încât, într'un șir de încercări și lupte groaznice, piept la piept, ce le-am dat în potriva năvălitorilor Nemți, Unguri, Turci, Bulgari și alte jigănii, prin partea Moldovei din jos, la *Onești*, la *Târgul-Ocna*, la *Mărăști* și'n alte sate, dar mai cu osebire la *Mărășești*, am zdrobit și călcat sub picioare toate oștile dușmane ce tunau ca trăsnetele din ceruri asupra pământului românesc și a fraților noștri; — și-am izbândit să respingem și să ucidem mare parte a armatelor străine, așa că ei fură nevoiți să îngenunchie dinaintea Românilor, și să ne ceară ertare și pace!

— Mulțumită lui Dumnezeu și Sfinților din ceriuri!, grăiră iar mai mulți din ascultători, făcându-și fiecare semnul sfintei cruci, și ridicându-și ochii smeriți către bolta ceriului...

— Și n'a trecut mult după aceia, urmă iar Moș Andrei, și au dovedit armatele Franțuzești, Italienești și Americane peste oardele Nemțești și

păgâne, pe cari i-a îngenunchiat de istov şi le-au făcut şi pe ele să se roage de pace şi ertare. Atunci ne-au lăudat cu toţii pe noi Românii, pentru viteţia noastră, şi au hotărît să ne deie nouă toate pământurile vechi dimprejurul ţării noastre, pe care se aflau din vechime stăpâni locuitorii Români, — pentru ca să se mărească iar ţara noastră, cum au fost pe vremea când se chema *Dacia*, şi pe când era învingător şi stăpânitor pe aicea *Împăratul Traian!* Şi toţi locuitorii de neamul nostru şi din jurul nostru, ca Transilvănenii, Bucovinenii şi Basarabenii, cu toţii ridicară glasul lor, şi cu suflet mândru şi ahotnic de binele neamului nostru, strigară într'un graiu ca să se unească numai-de-cât pământurile lor cu pământurile Moldovei şi a Munteniei!

— Ura! să trăiască neamurile noastre Româneşti! strigară iarăş toţi cei ce ascultară vorbirea mândră a lui Moş Andrei.

— Mai aşteptaţi o clipă, ridică glasul şi mătuşa Irina, ca să vă scurg în ulcele ce-o mai rămas din cel profir al Părintelui, şi na şi câte-o bucăţică de pastramă şi câte-o hreancă de malai, — că v'a fi podidit ceva foame la lingurică, — de când tot ascultaţi aşa, cu gâtlejul întins şi uscat...

— Că bine, zici, mătuşă dragă, vorbi atunci şi Părintele Pintilie, să cinstim ce-a mai rămas în fundul ulcioarelor, şi să mulţămim într'un glas cu toţii Prea-Sfintei-Treimi şi Născătoarei de Dumnezeu, pentru marea milă a lor, ce-a lăsat-o asupra

țării noastre Românești, așa de mult încercată în vremurile din trecut.

Și după ce deșertară tot ce mai rămăsese pe tipsie *(tavă)*, prin străchini și pe fundul ulcioarelor, când aproape să se despartă lumea care în cotro, că noaptea înaintase mult, fără să-și deie cineva seama de ceasuri, Moș Andrei, sculându-se și suindu-se în picioare pe prispă, — cu glas și mai respicat decât îl avusese până atuncea, grăi voios către toți cei din giurul lui...

— Dar să nu uitați, fârtaților și leliților și Sfinția ta Părinte, că unul ce ne-a chibzuit și îndreptat pașii, ne-a povățuit și priveghet drepturile și a purtat de grija țării și neamului nostru, ca să izbândească și să-și mărească pământul și averea, susținând toată suflarea Românească sub un singur buzdugan, a fost *Regele nostru Ferdinand*, urmașul lui Carol-Vodă, — iubit de toți supușii lui, ajutat la restriște și nevoie de duioasa și miloasa mamă a răniților, văduvelor și orfanilor, *Regina Maria*, — cari, amândoi, cu primejdia vieței lor au făcut tot ce le-a stat prin putință, ca să înalțe pe vecie întreg neamul nostru Românesc, reînviind gloria strămoșească și făcând, — prin întrolocarea tuturor Românilor de pe vechile pământuri ce fusese așa de multă vreme despărțite, sub feluritele Impărății străine și vrăjmașe, — să se arăte și rădice în fața soarelui strălucitor, o *nouă Dacie*, tot atât de mândră și falnică, dacă nu mai mult, dar cel puțin ca aceea de aproape acum două mii de

ani, de pe când domnea pe aceste locuri marele stăpân al lumei vechi, Impăratul Traian!

Lumea toată ce ascultase cu sfinţenie vorbele de aur ale lui Moş Andrei se ridică în picioare, şi mulţi merseră şi îmbrăţişară pe bătrânul dascăl şi-i mulţămiră pentru cunoştinţa ce le-a dat de faptele strămoşilor şi de virtutea neasămănată a neamului nostru românesc!

— Ci mai staţi câteva clipe, le zise atunci cu glas mai răsunător Moş Andrei, că mai am de grăit câte ceva din zilele noastre, înainte de a ne despărţi de aice şi a merge fiecare pe la casele lor...

— Spune, Moşule! spune ce mai ştii despre viaţa şi soarta noastră şi a întregei ţări româneşti!

— Pentru asta să ne întâlnim mâne dimineaţa, cu toţii, la sfânta noastră biserică, şi acolo, după ce-om asculta slujba Leturghiei şi cuvintele din Evanghelie, ce le va rosti Părintele Pintilie,—am să vă spun în fel şi chipuri, de cum stau astăzi pământurile noastre, — şi cum ne stăpâneşte urmaşul vrednic al foştilor noştri Voevozi, care ne duce şi astăzi pe calea cea bună a vieţii, cinstei şi propăşirii neamului nostru Românesc.

X

Cum își închee povestirile bătrânul și vrednicul dascăl Moș Andrei Gurăbogată. Suirea în scaunul țărei a Regelui Carol al II-lea.

Era într'o sfântă zi de Duminică, luminată de un soare strălucitor și răcorită de un vântișor de toamnă, care'ți dă sănătate și voie bună, aducând mirezme plăcute de prin lanurile de grâne, legume și fructe, ce stăteau gata de cules pentru toată suflarea omenească, care muncise și se străduise în cursul verei, ca să le ridice apoi frumoase și bogate în rod, din țarinele bine-cuvântate de Dumnezeu, ce încunjurau toate moșiile de prin ținuturile apropiate.

In lăuntrul bisericei Hlincea, Preotul Pintelie și cântărețul lui, împreună cu câțiva copii de școală și unii din bătrânii țărani ce mai țineau minte de rugăciunile învățate încă din tinerețe, îndeplineau slujba Dumnezeească a Sfintei Liturghii, și după ce se ceti și Evanghelia acelei Duminici, și se dădu naforă tuturor celor ce erau în biserică, — eșiră apoi cu toții în afară, și la umbra unui copac bătrân și tufos ce era nu departe de zidul sfântului

locaş mânăstiresc, se aşezară mai toţi pe iarba moale, având pe Părintele în mijloc, şi la dreapta lui pe Moş Andrei, la stânga pe cântăreţ; iar tot celalt popor se făcuse roată în faţa lor, ca să asculte, aşa cum le-a făgăduit, cuvintele Moşului, — care nu întârzie de a'şi începe vorba, după ce tuşi de câteva ori şi-şi şterse cu mânica cămeşei fruntea'i încreţită, de pe care curgeau boabe de sudoare, ca nişte picături de rouă strălucitoare.

— Ş'aşa cum v'am spus, — începu îndată Moş Andrei, — nu mi-aş uita cuvântul, — când s'o sfârşit focul şi primejdiile ce-au fost căzut pe biata noastră ţară românească, întreaga stăpânire reîntoarsă la locul ei din Capitala ţărei, serbători cu mare cinste vitejia şi izbânda la care ajunsese neamul nostru, după povaţa şi socotinţa voinicului Rege Ferdinand şi a duioasei şi vrednicei Regine Maria, — făcându-se apoi şi o serbătoare mare de încoronare în târgul Alba-Iulia, în mijlocul pământului nou dobândit, — la care au luat parte cei mai însemnaţi oameni ai ţărei, adunaţi acolo din toate ţinuturile, cari se întorsese şi lipise din nou de ţările Moldovei şi a Munteniei, şi anume căpiteniile cele mai de samă din Transilvania, din Bucovina, din Basarabia, din Maramureş şi celelalte ţinuturi locuite de Români, până'n ţara Ungurească şi alte ţermuri, pe cari mai trăiau mulţi fraţi de-ai noştri, ce fusese despărţiţi de multă vreme de inima pământului românesc.

S'au făcut serbări mari şi s'a înveselit toată

lumea, ca la o nouă naștere a neamului, care fusese sădit odinioară în Dacia Impăratului Traian!

*

S'a întâmplat însă, nu după multă vreme, că soarta nemiloasă într'o bună zi, scurtă zilele Marelui și Voinicului nostru Rege Ferdinand. Și multă lume plânse această întâmplare. A trebuit dar atunci să vie un alt stăpânitor asupra țărei noastre văduvite prea de vreme. Și după datina strămoșească și legiuirea Constituției, se urcă pe tronul României întregite feciorul cel mai mare a lui Vodă-Ferdinand, care se numi Carol al II-lea.

Acest tânăr Rege, chipeș și forte deștept, suindu-se pe tron, cu sufletul plin de învățămintele bune culese dela Părintele său, se puse ahotnic la lucru, și cu ajutorul lui Dumnezeu și a oamenilor de samă ai țărei, al Deputaților, Senatorilor, Miniștrilor și Comandanților de armate, cum și cu sfaturile celor mai de vază învățați și patrioți din țara nouă întreagă, au purces pe îndreptarea tutulor neajunsurilor cari se întâmplase pe urma suferințelor țărei noastre, din pricina războiului, și au chibzuit și înființat apoi multe legi nouă, pentru școli, biserici, fabrici, lucrarea câmpului și sporirea și îmbunătățirea tutulor mijloacelor de trai și de bună stare a noastră, a Românilor, așa că astăzi se poate bucura toată lumea dela noi de binefacerile dăruite de Dumnezeu, sub supravegherea Guvernului țărei și a tânărului nostru Rege, Carol al II-lea!

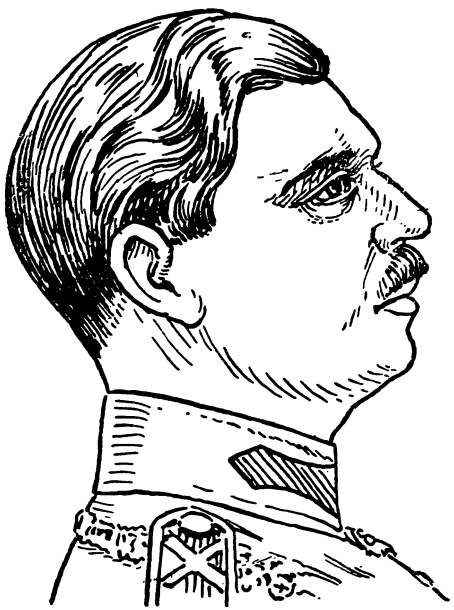

M. Sa Carol II
Regele Românilor

— Să ne trăiască! să ne trăiască! strigară toți oamenii ce se aflau în curtea Bisericei, și după îndemnul Părintelui Pintelie și a lui Moș Andrei, se încinse îndată o horă largă, în care toți, mic și mare, bătrân și tânăr, câți se aflau pe locul acela, începură a țupăi și a chiui felurite strigături de bucurie, de s'auzi în tot satul și în toate văile și dealurile din jurul vechei biserici și mânăstiri Hlincea!

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE